



Building a Europe  
for and with children  
Construire une Europe  
pour et avec les enfants

COUNCIL OF EUROPE



CONSEIL DE L'EUROPE

Страсбург, 31 серпня 2020 року

CRD/VC1813

## **Звіт з оцінки прогресу**

**Стосовно рекомендацій Аналізу прогалин у законодавстві, політиках і практиках, спрямованих на запобігання та протидію сексуальній експлуатації та насильству щодо дітей в Інтернеті та їх подоланні в Україні**

**Проект «Боротьба з насильством щодо дітей в Україні»**

Автор: Ірина Урумова

За дорученням Департаменту захисту прав дитини

Директорату протидії дискримінації

Зміст цієї доповіді є виключною відповідальністю автора і необов'язково відображає погляди Ради Європи.

## Зміст

Акроніми та скорочення .....	4
1. Передмова і методологія.....	5
2. Стислий огляд .....	6
3. Оцінка прогресу .....	7
3.1 Зобов'язання за міжнародними угодами та членство в багатосторонніх організаціях .....	7
3.2 Аналіз .....	8
3.2.1 Матеріальне кримінальне право.....	8
3.2.1.1 Сексуальне насильство щодо дітей .....	8
3.2.1.2 Сексуальна експлуатація дітей: загальні положення.....	9
3.2.1.3 Матеріали, пов'язані з сексуальним насильством щодо дітей та їх сексуальною експлуатацією .....	10
3.2.1.4 Встановлення кримінальної відповідальності за спонукання дітей до сексуальних дій .....	11
3.2.1.5 Встановлення кримінальної відповідальності за імперсонацію (видання себе за іншу особу) за допомогою ІКТ з метою скоєння злочинів СЕНД.....	12
3.2.1.6 Встановлення кримінальної відповідальності за розповсюдження МСНД з метою помсти або одержання контролю через примус .....	13
3.2.1.7 Корпоративна кримінальна відповідальність.....	13
3.2.2 Процесуальне право. Розкриття і розслідування злочинів та переслідування за них.....	14
3.2.2.1 Загальна національна процесуальна база .....	14
3.2.2.2 Регулювання керованої аналітикою та проактивної поліцейської діяльності в онлайн-просторі стосовно СЕНД в Інтернеті. Регулювання негласних слідчих дій під час розслідування СЕНД в Інтернеті. ....	14
3.2.2.3 Дружне до дитини правосуддя: процесуальні аспекти.....	15
3.2.2.4 Взаємна правова допомога та міжнародне співробітництво у сфері правоохоронної діяльності .....	26
3.2.2.5 Розслідування СЕНД в Інтернеті та ширшого кола випадків насильства щодо дітей .....	26
3.2.2.6 Захист і зберігання даних. Нормативне регулювання сектору телекомунікацій .....	28
3.3 Послуги для постраждалих .....	28
3.4 Робота з правопорушниками.....	30
3.5 Розкриття і припинення злочинів та зменшення шкоди .....	32
3.6 Попереджувальна та інформаційна робота .....	34

3.7 Координація і моніторинг .....	36
Додаток 1. Зацікавлені сторони, з представниками яких відбулися інтерв'ю .....	39
Додаток 2: Таблиця рекомендацій .....	1
Додаток 3: Матриця показників моніторингу .....	1

## Акроніми та скорочення

КПК	Кримінальний процесуальний кодекс
ПНП	Постійне навчання поліцейських
МСНД	Матеріали, пов'язані з сексуальним насильством щодо дітей
СЕД	Сексуальна експлуатація дітей
СЕНД	Сексуальна експлуатація та насильство щодо дітей
МСЕД	Матеріали, пов'язані з сексуальною експлуатацією дітей
КООНТОЗ	Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності
ІКТ	Інформаційно-комунікаційні технології
Лансаротська конвенція	Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, CETS 201
Будапештська конвенція	Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність, CETS 185
ВПД	Взаємна правова допомога
СЕНД в Інтернеті	Сексуальна експлуатація та насильство щодо дітей в Інтернеті
СОП	Стандартна операційна процедура

# 1. Передмова і методологія

Це проєктне оцінювання було проведено в межах проєкту "Боротьба з насильством щодо дітей в Україні", який зосереджується на підтримці України в посиленні реагування на сексуальну експлуатацію дітей, у тому числі в цифровому середовищі, сприяння впровадженню дружніх до дітей практик з наголосом на забезпеченні прав дітей-потерпілих та дітей-свідків під час проваджень та захист прав дітей у цифровому середовищі. Цілями проєкту є такі:

- міжвідомча співпраця;
- правова та політична база;
- підготовка і посилення спроможності фахівців;
- превентивна та інформаційна робота.

Проєктне оцінювання було проведено з метою огляду досягнутого Україною прогресу за час, що минув з 2019 р., коли відбувся Аналіз прогалин у законодавстві, політиках і практиках запобігання сексуальній експлуатації та насильству щодо дітей в Інтернеті та їх подолання в Україні (надалі "Аналіз прогалин") у межах проєкту EndOCSEA@Europe<sup>1</sup>. Це Проєктне оцінювання визначає досягнутий прогрес і має на меті також виявити прогалини, що залишилися, та підготувати рекомендації з їх усунення.

З методологічного погляду це Проєктне оцінювання ґрунтується на висновках: а) аналітичного огляду наявної документації, включаючи проєкти законодавчих та нормативно-правових актів, а також стратегічні документи; б) низки поглиблених інтерв'ю з представниками відповідних національних зацікавлених сторін (див. Додаток 1 до цього Звіту з оцінки прогресу), зокрема, й тими, з ким вже були проведені інтерв'ю в ході підготовки Аналізу прогалин. З огляду на обмеження щодо пересувань, запроваджені внаслідок пандемії COVID-19, ці інтерв'ю були проведені віддалено, у форматі відеоконференцій. Потім результати аналітичного огляду та інтерв'ю були проаналізовані відповідно до матриці показників моніторингу (див. Додаток 3).

---

<sup>1</sup> Проєкт Ради Європи "Покладемо край сексуальній експлуатації та насильству над дітьми в Інтернеті в Європі" (EndOCSEA@Europe) реалізується в межах Стратегії Ради Європи з прав дитини (2016–2021) і покликаний забезпечити підтримку Держав-учасниць у запобіганні сексуальній експлуатації та насильству щодо дітей в Інтернеті та в їх подоланні шляхом:

- Створення сприятливих умов для міжгалузевої, мультидисциплінарної співпраці на національному й регіональному рівнях шляхом зміцнення національних структур управління та проведення аналізу ситуації, пов'язаної з сексуальною експлуатацією дітей в Інтернеті, ризиків насильства та реагування на них в національному й загальноєвропейському контекстах;
- Підтримки законодавчих і процесуальних реформ, підготовки й посилення спроможності працівників правоохоронних органів, суддів і прокурорів, сприяння міждисциплінарному міжвідомчому співробітництву з метою надання комплексного захисту потерпілим;
- Посилення спроможностей суспільства з наголосом на інформаційній роботі, навчанні ключових цільових груп і розширенні прав та можливостей дітей.

## 2. Стислий огляд

Це Оцінювання прогресу було заплановано як наступний захід за підсумками Аналізу прогалін і в ньому визначено низку напрямків, за якими був досягнутий прогрес, а також певні питання, щодо яких рекомендовано вжити подальших заходів з метою усунення прогалін.

Наприклад, на високу оцінку заслуговує досягнутий Україною прогрес у вирішенні проблеми відповідності її Кримінального та Кримінального процесуального кодексів Лансаротській та Будапештській конвенціям. У той час як більшість законодавчих змін досі перебувають на стадії розробки або на розгляді у Верховній Раді, досягнутий прогрес є безсумнівним з огляду на тривалий та виснажливий характер законодавчого процесу.

Так само варто вітати прогрес, досягнутий у сфері інформування суспільства з питань СЕНД в Інтернеті. Окремо слід відзначити, що заходи з інформування суспільства охоплюють широку аудиторію, яка включає дітей, батьків та вчителів, і здійснюються за допомогою широкого кола каналів комунікації, що обираються залежно від цільової аудиторії: від текстових матеріалів в Інтернеті до соціальної реклами та інтерактивних застосунків і ботів.

Окремо на високу оцінку заслуговує зростання усвідомлення шкідливого характеру повторювання допитів та, відповідно, потреби в запровадженні дружніх до дитини протоколів процесуального інтерв'ювання. Разом з тим, щоб досягти цієї мети, Україна має подолати низку проблем, які здебільшого стосуються розробки стандартних операційних процедур та протоколів процесуального інтерв'ювання, а також забезпечити посилення спроможності відповідних фахівців.

Важливим етапом у контексті гарантування прав дітей на стадії слідства стала пілотна ініціатива щодо запровадження експериментальної установи "Барнахус". Слід вітати активне використання органами влади наявних можливостей в межах поточного законодавства з одночасною розробкою пропозицій щодо змін до законодавства з метою сприяння запровадженню повноцінної моделі "Барнахус" у тривалій перспективі. Деякі проблеми, що залишились і потребують вирішення в цьому контексті, стосуються потреби в посиленні міжвідомчої взаємодії та міждисциплінарного посилення спроможностей, включаючи посилення спроможності фахівців, які були досі недостатньо залучені, наприклад, медичних працівників.

У загальному плані існує потреба в масиві надійних емпіричних даних для обґрунтування і визначення напрямків реформи законодавства, нормативно-правової бази та політики. Це вимагає запровадження системи уніфікованих показників статистики щодо злочинності разом з комплексом уніфікованих показників щодо СЕНД/СЕНД в Інтернеті для застосування в різних галузях. Одним з аспектів, який може загальмувати прогрес у цій сфері, є відсутність

цілісного бачення насильства щодо дітей та, особливо, СЕНД в Інтернеті, а також певний ступінь ототожнення домашнього та ґендерно обумовленого насильства, з одного боку, та насильства щодо дітей, з іншого. Як наслідок, СЕНД/СЕНД в Інтернеті часто неправильно кваліфікується як підвид домашнього та ґендерно обумовленого насильства, а при такому підході неможливо врахувати певні критично важливі елементи СЕНД в Інтернеті, особливо, коли це стається поза межами сімейного кола.

## 3. Оцінка прогресу

У цьому розділі містяться висновки за підсумками дослідження з оцінки прогресу та їх аналіз на відповідність рекомендаціям Аналізу прогалін 2019 р. До нього також включено подальші рекомендації з подолання наявних прогалін.

### 3.1 Зобов'язання за міжнародними угодами та членство в багатосторонніх організаціях

#### Попередня рекомендація

Аналіз прогалін містив рекомендацію здійснити в Україні перегляд законодавства, політик та практик з метою забезпечення їх повної відповідності Лансаротській та Будапештській конвенціям.

#### Оцінка прогресу

Попри відсутність міжсекторальних зусиль на національному рівні щодо перегляду всього застосовного законодавства на предмет його відповідності Лансаротській та Будапештській конвенціям, слід відзначити поштовх до узгодженого перегляду та зміни кримінального та кримінального процесуального законодавства. У період часу після оприлюднення Аналізу прогалін законодавці у Верховній Раді, вищому законодавчому органі України, ініціювали пакет змін до чинного законодавства з метою приведення його у відповідність до Лансаротської конвенції (Проект Закону № 3055 про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротської конвенції))<sup>2</sup>.

Законопроект № 3055 стосується прогалін у Кримінальному кодексі (див. докладніше викладення прогресу в розділі 3.2.1 "*Матеріальне кримінальне право*") та деяких прогалін у Кримінальному процесуальному кодексі. Водночас розробляється паралельна законодавча ініціатива, яка, згідно з повідомленнями, вирішить процесуальні аспекти боротьби з СЕНД/СЕНД в Інтернеті, особливо, в

---

<sup>2</sup> З повними текстами законопроекту та супровідних документів можна ознайомитися за посиланням: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=68122](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68122) (дата звернення 22 серпня 2020 р.).

контексті загального розвитку дружнього до дитини правосуддя (проект закону "Про правосуддя, дружнє до дитини"). Слід відзначити, що Міністерство юстиції розробило паралельний законопроект з метою забезпечення відповідності Лансаротській конвенції, але, за повідомленнями, парламентський законопроект встигли зареєструвати першим, а отже він наразі є єдиним, що розглядається офіційно. Згідно з інформацією від зацікавлених сторін, з представниками яких були проведені інтерв'ю для цієї Оцінки прогресу, між цими двома законопроектами існує низка розбіжностей, і Верховна Рада веде діалог з Міністерством юстиції з метою досягнення консенсусу (Міністерство юстиції передало до Верховної Ради офіційні зауваження до законопроекту № 3055).

## 3.2 Аналіз

### 3.2.1 Матеріальне кримінальне право

#### 3.2.1.1 Сексуальне насильство щодо дітей

##### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив рекомендацію про внесення змін до Кримінального кодексу з метою включення до нього всіх складових елементів визначення сексуального насильства щодо дітей, викладеного в Лансаротській конвенції, а також забезпечення того, щоб використання ІКТ стало складовим елементом обставин, які обтяжують покарання за сексуальні злочини щодо дітей.

##### Оцінка прогресу

Законопроект № 3055 в його редакції на час складання цієї Оцінки прогресу ставить на меті запровадження до Кримінального кодексу низки важливих термінів. Зокрема, в разі його ухвалення будуть внесені доповнення до статті 155 Кримінального кодексу (Статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку) (якою наразі встановлюється кримінальна відповідальність за "природні або неприродні статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку") шляхом додання визначення сексуального насильства щодо дитини, пов'язаного з проникненням, включаючи вагінальне, анальне та/або оральне проникнення з використанням геніталій, будь-якої іншої частини тіла та/або предмета. Крім того, проектом закону до статті 155 додається положення, за яким злочином з обтяжувальними обставинами є вчинення сексуального насильства щодо дитини, пов'язаного з проникненням, "за грошову або іншу винагороду або обіцянку винагороди потерпілій особі чи третій особі".

Слід зауважити, що кримінальну відповідальність за сексуальне насильство, не пов'язане з проникненням, вже встановлено статтею 153 Кримінального кодексу (Сексуальне насильство), якою сексуальне насильство щодо особи, яка не досягла віку згоди на сексуальний контакт (тобто 16 років), карається як злочин з обтяжувальними обставинами. Ситуація з безконтактним насильством не є настільки чітко визначеною, оскільки вважається, що вона відноситься до сфери



дії статті 156 (Розбещення неповнолітніх), втім, відсутнє чітке визначення видів забороненої цією статтею поведінки. Законопроект № 3055 в його нинішній редакції окремо не врегулює це питання.

Важливим є те, що законопроектом вносяться зміни до статті 49 Кримінального кодексу (Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності), якими передбачається, що, в разі вчинення сексуального злочину проти дитини, обчислення строків для звільнення від кримінальної відповідальності розпочинається лише з дня, коли потерпіла особа досягла повноліття (або, у разі її смерті, мала б досягти повноліття). Цей крок слід вітати, адже ним принаймні частково вирішується питання відкладеного в часі самотійного повідомлення про віктимізацію в дитячому віці, оскільки дітям-потерпілим, які були надто заляканими, щоб самотійно повідомити про насильство (включно з дітьми, насильство над якими сталося в колі довіри), надано можливість ухвалити обґрунтоване рішення про повідомлення про злочин після досягнення більшого ступеня незалежності.

В разі ухвалення законопроекту № 3055 використання ІКТ стане складовим елементом двох видів сексуальних злочинів щодо дітей (див. докладніше викладення цього питання у п.п. 3.2.1.2 "Сексуальна експлуатація дітей: загальні положення" та 3.2.1.4 "Встановлення кримінальної відповідальності за спонукання дітей до сексуальних дій").

**Україні рекомендується внести доповнення до Кримінального кодексу у вигляді визначення безконтактного сексуального насильства щодо дітей.**

### 3.2.1.2 Сексуальна експлуатація дітей: загальні положення

#### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив рекомендацію до України виконати рекомендації Лансаротського комітету та забезпечити, щоб вік потерпілої дитини не брався до уваги, якщо експлуатація або насильство стається у колі довіри.

#### Оцінка прогресу

Не зафіксовано нових подій у контексті рекомендації забезпечити, щоб вік потерпілої дитини не брався до уваги, якщо експлуатація або насильство стається у колі довіри.

Проте, в загальному плані з часу проведення Аналізу прогалин відбулися позитивні зміни у сфері криміналізації певної поведінки, що відноситься до сексуальної експлуатації дітей. Зокрема, проект закону № 3055 містить статтю 301-2, якою, в разі ухвалення, буде встановлено кримінальну відповідальність за поведінку, пов'язану з участю дітей у порнографічних видовищних заходах, включаючи й такі, що здійснюються за допомогою ІКТ. Зокрема, статтю 301-2 встановлюється кримінальна відповідальність за організацію таких видовищних заходів, втягування дітей до участі у порнографічному видовищному заході або примушування дітей до участі в такому заході, в тому числі, з використанням

шантажу або обману, а також свідоме відвідування порнографічних видовищних заходів, де беруть участь діти.

**Україні рекомендовано виконати рекомендації Лансаротського комітету та забезпечити, щоб вік потерпілої дитини не брався до уваги, якщо експлуатація або насильство стається у колі довіри. Зокрема, оскільки в Україні віком згоди на сексуальний контакт є 16 років, рекомендується внести зміни до положень, що визначають кримінальну відповідальність за злочини, де недосягнення віку згоди є складовим елементом, з метою усунення цього елемента у випадках, якщо експлуатація або насильство щодо дитини стаються в колі довіри, встановлюючи таким чином кримінальну відповідальність за СЕНД у колі довіри по відношенню до всіх дітей віком до 18 років.**

3.2.1.3 Матеріали, пов'язані з сексуальним насильством щодо дітей та їх сексуальною експлуатацією

#### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив рекомендацію про внесення змін та доповнень до Кримінального кодексу з метою чіткого встановлення кримінальної відповідальності за всі складові елементи, перераховані в статті 20 Лансаротської конвенції, зокрема:

- зберігання матеріалів, пов'язаних з сексуальною експлуатацією або насильством щодо дітей, та просте володіння ними - відносно осіб, які тримають та збирають матеріали, які становлять сексуальну експлуатацію або насильство щодо дітей, для власного задоволення;
- пропонування або надання дитячої порнографії<sup>3</sup> для задоволення потреб осіб, які намагаються передати їх іншим особам, але не скоюють уповні акт розповсюдження матеріалів;
- свідоме одержання дитячої порнографії за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

#### Оцінка прогресу

У проєкті закону № 3055 робиться спроба внесення змін до Кримінального кодексу шляхом додавання статті 301-1, якою встановлюється кримінальна відповідальність за "свідоме одержання доступу до дитячої порнографії, володіння нею, її придбання, ввезення, виготовлення, збут або розповсюдження". Цей проєкт законодавчих змін у разі ухвалення надасть

---

<sup>3</sup> У цьому Звіті термін "дитяча порнографія" застосовується лише при прямому цитуванні джерел, де використовується цей термін. В інших випадках у Звіті використовується термін, рекомендований Керівними принципами з термінології в сфері захисту дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Люксембурзькі керівні принципи), і такий контент називається "матеріалами, пов'язаними з сексуальною експлуатацією або насильством щодо дітей").

відповідь на більшість пунктів, визначених в рекомендації Аналізу прогалін, за винятком пропонування або надання матеріалів, пов'язаних з сексуальним насильством щодо дітей (МСНД), для задоволення потреб осіб, які намагаються передати їх іншим особам, але не скоюють уповні акт розповсюдження забороненого контенту. Проєктом цієї статті окремо не відзначається використання ІКТ під час свідомого одержання МСНД, хоча з мови цього положення непрямо випливає, що й цю форму одержання МСНД буде охоплено.

Слід зауважити, що в чинному Кримінальному кодексі не передбачено визначення МСНД (або "дитячої порнографії", згідно з термінами Кримінального кодексу). Законопроєкт № 3055 частково усуває цю прогалину, оскільки визначення міститься у коментарі до статей 156-1 та 301-1. Ці зміни слід особливо вітати, оскільки з інтерв'ю з представниками зацікавлених сторін випливає, що критерії визначення наявності в конкретному контенті МСНД містяться у внутрішньому положенні служби судово-медичної експертизи, яке є документом обмеженого доступу та не може бути доведено до відома інших. Хоча прагнення служби судово-медичної експертизи мати у своєму розпорядженні більш конкретні критерії, ніж визначено в законодавстві, є, безперечно, законним, водночас, із погляду прозорості та з метою кращого дотримання принципу законності, який вимагає чіткості та однозначності усього законодавства, а також можливості передбачати його наслідки, вкрай бажаним є додати до Кримінального кодексу визначення МСНД на основі визначення, що міститься в Лансаротській конвенції. Законодавці могли б розглянути можливість додавання визначення не у вигляді коментаря, а як частину відповідних статей.

#### **Україні рекомендується:**

- **встановити кримінальну відповідальність за надання МСНД для задоволення потреб осіб, які намагаються передати їх іншим особам, але не скоюють уповні акт розповсюдження забороненого контенту;**
- **розглянути можливість запровадити визначення МСНД у складі відповідних статей, а не як коментаря.**

3.2.1.4 Встановлення кримінальної відповідальності за спонукання дітей до сексуальних дій

#### **Попередня рекомендація**

Аналіз прогалін містив рекомендацію внести зміни до Кримінального кодексу з метою визначення терміну спонукання дітей в Інтернеті до сексуальних дій (грумінг) та встановлення кримінальної відповідальності за це, згідно зі статтею 23 Лансаротської конвенції.

#### **Оцінка прогресу**

Законопроєкт № 3055 містить статтю 156-1, метою якої є визначення спонукання дітей до сексуальних дій (грумінгу), включно зі спонуканням в Інтернеті, та встановлення кримінальної відповідальності за це. За повідомленнями

представників зацікавлених сторін, з якими відбулися інтерв'ю, попри загальний консенсус щодо необхідності криміналізації грумінгу, деякі представники сектору юстиції висловлюють сумніви з приводу того, чи повинна встановлюватись кримінальна відповідальність за грумінг, що є незавершеним діянням, як за окремий злочин або ж радше як за спробу кримінального вчинку. При цьому законопроект № 3055 робить спробу встановити окрему кримінальну відповідальність за грумінг, що визначається як свідомо пропозиція зустрічі, зроблена дитині з метою вчинення: а) сексуальних дій з дитиною (стаття 156-1(1)) або б) виготовлення МСНД (стаття 156-1(2)), за умови вчинення істотних дій, спрямованих на те, щоб така зустріч відбулася. Таке визначення відповідає статті 23 Лансаротської конвенції, але є змістовнішим, оскільки включає грумінг як онлайн, так і офлайн.

Законодавці не зробили спроби поширити криміналізацію грумінгу в Інтернеті на випадки, коли сексуальне насильство не передбачається як результат особистої зустрічі, а повністю скоюється в Інтернеті. Лансаротський комітет у своєму Висновку щодо статті 23 Лансаротської конвенції та в Пояснювальній записці до нього рекомендував державам-учасницям "розглянути можливість поширити криміналізацію грумінгу в Інтернеті на випадки, коли сексуальне насильство не є результатом особистої зустрічі, а скоюється в Інтернеті"<sup>4</sup>. Хоча ратифікація Україною Лансаротської конвенції не має наслідком жорстку вимогу встановити кримінальну відповідальність за таку поведінку, все одно можна рекомендувати розглянути можливість поширення сфери дії статті 301-1 на такі випадки.

**Україні рекомендується розглянути можливість поширення кримінальної відповідальності за грумінг в Інтернеті на випадки, коли сексуальне насильство не є результатом особистої зустрічі, а скоюється в Інтернеті.**

3.2.1.5 Встановлення кримінальної відповідальності за імперсонацію (видання себе за іншу особу) за допомогою ІКТ з метою скоєння злочинів СЕНД

#### Попередня рекомендація

Аналіз прогалін містив рекомендацію розглянути можливість забезпечити встановлення кримінальної відповідальності за імперсонацію за допомогою ІКТ з метою взаємодії з дитиною.

#### Оцінка прогресу

У цьому контексті не зафіксовано жодних нових подій.

**Рекомендується розглянути можливість забезпечити встановлення кримінальної відповідальності за імперсонацію за допомогою ІКТ з метою взаємодії з дитиною.**

---

<sup>4</sup> Лансаротський комітет. Висновок щодо статті 23 Лансаротської конвенції та пояснювальна записка до нього, параграф 14.

### 3.2.1.6 Встановлення кримінальної відповідальності за розповсюдження МСНД з метою помсти або одержання контролю через примус

#### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив такі рекомендації:

- Розглянути можливість внесення доповнень до Кримінального кодексу з метою визначення використання технологій для розповсюдження МСНД в цілях помсти або одержання контролю через примус як чинників, що обтяжують покарання;
- Зробити санкції за розповсюдження МСНД в цілях помсти або одержання контролю через примус диференційованими відповідно до різних елементів, включаючи вік задіяних сторін.

#### Оцінка прогресу

У той час, як жоден з законопроектів, які нині розглядаються, не вирішує питання використання МСНД в цілях помсти або одержання контролю через примус, було висловлено пропозицію внести зміни до Кримінального кодексу та Закону про інформацію з метою забезпечення ставлення до таких дій по відношенню до дітей як до злочинів з обтяжувальними обставинами. Ця пропозиція не зустріла заперечень на концептуальному рівні, а отже, ймовірно, буде внесена у вигляді окремого законопроекту. Утім, на цьому етапі ще надто рано обговорювати її докладно.

#### Рекомендується:

- **Надати повну підтримку пропозиції про внесення доповнень до Кримінального кодексу з метою визначення використання технологій для розповсюдження МСНД в цілях помсти або одержання контролю через примус як чинників, що обтяжують покарання;**
- **Зробити санкції за розповсюдження МСНД в цілях помсти або одержання контролю через примус диференційованими відповідно до різних елементів, включаючи вік задіяних сторін.**

### 3.2.1.7 Корпоративна кримінальна відповідальність

#### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив рекомендацію запровадити в Україні законодавство, на підставі якого юридичні особи можна притягати до відповідальності за акти сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей відповідно до рекомендацій Лансаротського комітету та вимог Лансаротської конвенції, особливо, її статті 26.

#### Оцінка прогресу

До законопроекту № 3055 включено пропозиції щодо законодавчих змін, спрямованих на встановлення корпоративної кримінальної відповідальності за акти сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей.

Зокрема, мають бути внесені зміни до статті 96-3 шляхом додавання параграфу 5, яким передбачатиметься кримінальна відповідальність юридичних осіб за акти СЕНД, скоєні від імені цієї юридичної особи та в її інтересах.

Ба більше, мають бути внесені зміни до статті 96-9 ("Ліквідація"), якими розширюється перелік порушень, що караються ліквідацією юридичної особи, якщо вони скоюються уповноваженим представником такої особи. Цей перелік має бути доповнений злочинами, пов'язаними з сексуальним насильством щодо дітей та їх сексуальною експлуатацією, а саме тими, за які встановлюється кримінальна відповідальність згідно зі статтями 156-1, 301, 302 та 303 Кримінального кодексу.

### 3.2.2 Процесуальне право. Розкриття і розслідування злочинів та переслідування за них

#### 3.2.2.1 Загальна національна процесуальна база

Аналіз прогалин не містив рекомендацій на цю тему.

3.2.2.2 Регулювання керованої аналітикою та проактивної поліцейської діяльності в онлайн-просторі стосовно СЕНД в Інтернеті. Регулювання негласних слідчих дій під час розслідування СЕНД в Інтернеті.

#### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив такі рекомендації:

- Регулювання у сферах керованої аналітикою та проактивної поліцейської діяльності стосовно СЕНД в Інтернеті повинно бути уточнено та посилено, або ж запроваджено, якщо його не існувало, і це питання підлягає терміновому вирішенню;
- Забезпечити належну підготовку фахівців у цій сфері з метою дотримання законодавства та всіх нормативно-правових актів у ході збирання та розповсюдження подібних матеріалів.

Також рекомендовано:

- Посилити або, за відсутності, запровадити чітке регулювання, контроль та облік негласних дій співробітників, що ведуть розслідування у сфері СЕНД в Інтернеті, і це питання підлягає терміновому вирішенню;
- Забезпечити належну підготовку фахівців у цій сфері з метою дотримання законодавства та всіх нормативно-правових актів у ході збирання та розповсюдження подібних матеріалів.

#### Оцінка прогресу

Міністерство цифрової трансформації очолює роботу із впровадження хеш-реєстру, який, імовірно, вестиме це Міністерство і до якого матиме доступ Національна поліція. У разі впровадження згідно з планами, така ініціатива може виявитися надзвичайно корисною в контексті активного пошуку в Інтернеті для

ідентифікації контенту, що відповідає зареєстрованому хешу, пов'язаному з МСНД/МСЕД, а отже дозволяє інформувати тих, кого це стосується, про наявність таких збігів.

Водночас згадане є єдиною подією в сфері проактивної поліцейської діяльності щодо протидії СЕНД в Інтернеті.

#### **Рекомендується:**

- Надати повну підтримку створенню хеш-реєстру для активного пошуку та ідентифікації контенту, що містить матеріали, пов'язані з сексуальною експлуатацією та насильством щодо дітей, а також інформування про такий контент;
- Регулювання у сферах керованої аналітикою та проактивної поліцейської діяльності стосовно СЕНД в Інтернеті повинно бути уточнено та посилено, або ж запроваджено, якщо його не існувало, і це питання підлягає терміновому вирішенню;
- Забезпечити належну підготовку фахівців у цій сфері з метою дотримання законодавства та всіх нормативно-правових актів у ході збирання та розповсюдження подібних матеріалів.

#### **Також рекомендується:**

- Посилити або, за відсутності, запровадити чітке регулювання, контроль та облік негласних дій співробітників, що ведуть розслідування у сфері СЕНД в Інтернеті, і це питання підлягає терміновому вирішенню;
- Забезпечити належну підготовку фахівців у цій сфері з метою дотримання законодавства та всіх нормативно-правових актів у ході збирання та розповсюдження подібних матеріалів.

### 3.2.2.3 Дружнє до дитини правосуддя: процесуальні аспекти

#### **Надання та запис доказів**

##### **Попередня рекомендація**

Аналіз прогалин містив такі рекомендації:

- Слід розглянути можливість забезпечення належних, стандартизованих засобів відео- та аудіозапису та їх запровадження з метою надання потерпілим дітям та дітям-свідкам можливості належно повідомити про обставини їхніх важких випробувань один (і лише один) раз, за умови участі в таких допитах спеціалізованого персоналу; такі докази можуть застосовуватися на всіх етапах слідства, не потребуючи повторення допиту, а отже, нового травмування дітей;
- Україна має забезпечити чітке розмежування загальних норм поведінки з дорослими та дітьми - свідками та потерпілими, гарантуючи адекватне

та дружнє до дітей правосуддя відповідно до вимог Лансаротської конвенції;

- Україна має забезпечити оперативне проведення слідчих дій з дітьми-потерпілими, свідками та підозрюваними у скоєнні СЕНД в Інтернеті в межах нормативно визначеного часу з моменту повідомлення про злочин.

### Оцінка прогресу

Як вже зазначалося, наразі Україна перебуває в процесі перегляду та зміни кримінального і кримінального процесуального законодавства. Деякі питання сфери процесуальних гарантій для дітей, які вступають у контакт із системою правосуддя як потерпілі та/або свідки, врегульовані в законопроекті № 3055 та проекті закону "Про правосуддя, дружнє до дитини", який ще не включено до порядку денного Верховної Ради, але поки що перебуває у стані розробки робочою групою, створеною Міжвідомчою координаційною радою з питань правосуддя щодо неповнолітніх. Крім того, існує намір ініціювати окремий проєкт змін до Кримінального процесуального кодексу, який, втім, поки що перебуває на стадії попереднього обговорення.

Важливим є те, що законопроектом № 3055 вносяться доповнення до статті 28(4) Кримінального процесуального кодексу, якими запроваджується вимога невідкладного розгляду справ щодо сексуальних злочинів по відношенню до дітей. Проєктом цієї статті окремо вимагається надання таким справам пріоритету під час призначення судових засідань Разом з тим, відповідно до зауважень деяких представників зацікавлених сторін, з якими проводилися інтерв'ю, повна реалізація цього положення потребуватиме збільшення кількості суддів, прокурорів, фахівців ювенальної поліції та працівників суду, а також забезпечення наявності суддів, спеціалізацією яких є СЕНД/СЕНД в Інтернеті.

Ще однією важливою подією, гідною позитивної оцінки, є запровадження законопроектом № 3055 доповнень до статті 224(3) Кримінального процесуального кодексу, якими, в разі ухвалення, буде встановлено законодавчу норму про презумпцію на користь статусу дитини в усіх ланках кримінального правосуддя. На практиці це означатиме, що під час процесуального інтерв'ювання молоді особи, чий вік не можна точно встановити для визначення можливості застосування до них окремих процесуальних норм щодо ведення допитів дітей, вважатимуться дітьми. Паралельно до законопроекту № 3055 включено доповнення до статті 3 Закону "Про охорону дитинства", яким презумпція на користь статусу дитини поширюється на весь обсяг заходів з захисту дітей. Такими положеннями, в разі їх ухвалення, буде започатковано в цьому регіоні важливу належну практику, потенційну користь від якої отримують широкі категорії дітей з підвищеним ризиком СЕНД/СЕНД в Інтернеті, як-от діти-мігранти без документів, включно з дітьми-мігрантами, яких не супроводжують дорослі, а також жертви торгівлі людьми, і це лише деякі з прикладів. Для забезпечення належної імплементації цих положень було б бажано ухвалити



нормативно-правові акти щодо визначення стандартної операційної процедури оцінювання та перевірки віку, яка б передбачала комплексне оцінювання віку молодих осіб, що проходять відповідну перевірку, а не лише оцінювання за антропометричними ознаками.

У тому, що стосується процесуального інтерв'ювання дітей, проектом закону "Про правосуддя, дружнє до дитини" передбачається<sup>5</sup>, згідно з повідомленнями, впровадження положення, яке забороняє повторні інтерв'ю. Утім, практичний механізм імплементації цього положення поки що відпрацьовується. Представники зацікавлених сторін, з якими проводилися інтерв'ю, неодноразово зауважували, що, наприклад, відсутність у суді дитини, потерпілої від СЕНД в Інтернеті, є вкрай проблематичною в умовах чинного законодавства з низки причин. Хоча Кримінальним процесуальним кодексом передбачається можливість допиту під час досудового розслідування в судовому засіданні, вона застосовується дуже рідко, оскільки вважається обтяжливою для слідчого судді та проблематичною в контексті змагальності сторін та права обвинуваченого на постання свідків в суді в його/її присутності.

Згідно з повідомленнями, обговорюється пропозиція про запровадження обов'язкового запису досудових інтерв'ю за умови вжиття низки процесуальних гарантій, які б дозволили використання таких записів як доказів у суді. У такому разі захист матиме право подати заперечення проти проведення судового засідання за відсутності потерпілого, що буде відповіддю на занепокоєння з приводу змагальності, але в той же час суддя матиме змогу відхилити таке клопотання на основі необхідності захисту інтересів дитини. Водночас, під час оцінювання прогресу цю пропозицію не було реалізовано у вигляді проекту законодавчої норми.

Принаймні один з представників зацікавлених сторін поділився цікавим спостереженням щодо усталеної практики, за якою слідчі не покладаються на інтерв'ю як на інструмент слідства, оскільки потерпілого або свідка буде обов'язково допитано в суді. Хоча законодавство вимагає допиту свідка принаймні один раз, слідчі сприймають цю вимогу здебільшого як просту формальність. На перший погляд це може сприйматися як мінімізація повторних допитів, проте вплив такої практики на дитину рідко коли є позитивним, оскільки дитині все одно треба з'являтися в суді, де її можуть піддати агресивним і недружнім до дітей методам допиту. З огляду на це зауваження, обов'язковість запису досудових допитів та можливість їх використання як доказів у суді стають особливо бажаними.

Відзначалась також низька пріоритетність показань дитини як джерела доказів, пов'язана з іншою проблематичною практикою, яка полягає в надмірній увазі до

---

<sup>5</sup> Автор мав змогу побачити лише ранішу версію проекту Закону і не бачив версії, яка наразі використовується.

висновків судмедекспертів у справах щодо СЕНД, що може виявитися контрпродуктивним у справах, де фізичні сліди кримінальної поведінки є малоімовірними (наприклад, в ході безконтактного сексуального насильства, а також у великій частині випадків контактного сексуального насильства, коли контакт обмежений сексуальними дотиками і не включає проникнення). І хоча в принципі існує можливість залучати судового психолога для отримання висновку про поведінкові ознаки насильства, цього майже ніколи не робиться. Оскільки СОП для судмедекспертів є закритою інформацією, автор не зміг отримати доступу до цього документа, а якби зміг, то це надало б змогу уточнити, до якої міри поведінкові показники можуть бути частиною даних судово-медичної експертизи. Водночас слід позитивно відзначити те, що Національна поліція звернулася (до і через ЮНІСЕФ) за міжнародним досвідом у розслідуванні безконтактного сексуального насильства.

#### **Рекомендується:**

- **Доповнити зміни до статті 224(3) Кримінального процесуального кодексу та статті 3 Закону "Про охорону дитинства" належним механізмом їх імплементації, а саме, нормативно-правовими актами, які б встановлювали стандартну операційну процедуру оцінювання та перевірки віку з метою забезпечення комплексного, а не лише за антропометричними ознаками, оцінювання віку молодих осіб, які проходять відповідну перевірку;**
- **Провести в Україні подальше обговорення та забезпечити ухвалення правової норми, яка б вимагала обов'язкове ведення запису процесуальних інтерв'ю дітей та можливість використання таких записів як доказу в суді.**

#### ***а) Спеціалізовані підрозділи з розслідування СЕНД в Інтернеті***

#### **Попередня рекомендація**

Аналіз прогалин містив такі рекомендації:

- Запровадити на всій території України спеціалізовані підрозділи з питань розслідування сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей (включаючи злочини в Інтернеті) з метою сприяння дружньому до дитини правосуддю та забезпечення його по відношенню до дітей в Україні відповідно до вимог Лансаротської конвенції;
- Такі спеціалізовані слідчі підрозділи повинні мати повністю задокументовані протоколи, процеси та процедури з метою забезпечення стандартних та відповідних законодавству підходів до розслідування злочинів сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей;
- Повинна бути забезпечена належна підготовка слідчих та персоналу, які працюють у сферах охорони та захисту дитинства, злочинів та протиправної поведінки в сфері СЕНД в Інтернеті, а також підготовка щодо методів ведення процесуальних інтерв'ю різного рівня. Це уможливить

належне ведення процесуальних інтерв'ю дітей з метою одержання якомога кращих доказів та розповідей про перебіг подій, яка можна використовувати в ході розслідування.

### Оцінка прогресу

Станом на цей час не ухвалено жодного рішення про створення спеціалізованих слідчих підрозділів з питань СЕНД/СЕНД в Інтернеті

Якщо говорити про підготовку слідчих та відповідного цивільного персоналу, питання СЕНД/СЕНД в Інтернеті певною мірою порушуються в межах низки освітніх ініціатив. Зокрема, деякі теми СЕНД/СЕНД в Інтернеті включені до програми постійного навчання поліцейських (ПНП) у Національній академії внутрішніх справ (але здебільшого у формі одиничних семінарів та круглих столів, а не в межах організованих коротких курсів; слід також зауважити, що успішне завершення навчання з питань СЕНД/СЕНД в Інтернеті, захисту дітей або дружнього до дітей процесуального інтерв'ювання не є обов'язковим для призначення співробітників на посади, де ведеться розслідування СЕНД/СЕНД в Інтернеті). Національна академія внутрішніх справ також пропонує спеціалізацію "правоохоронна діяльність в кіберпросторі" в межах програм бакалавріату та магістратури за спеціальністю "правоохоронна діяльність".

Крім того, навчання з аналогічних питань проводили і різні міжнародні організації. Зокрема, ЮНІСЕФ надає Національній поліції підтримку в розробці навчального контенту з питань процесуального інтерв'ювання дітей.

### Рекомендується

- **Запровадити по всій Україні спеціалізовані слідчі підрозділи з питань розслідування СЕНД/СЕНД в Інтернеті з метою сприяння дружньому до дитини правосуддю та забезпечення його по відношенню до дітей в Україні відповідно до вимог Лансаротської конвенції;**
- **Такі спеціалізовані слідчі підрозділи повинні мати власні повністю задокументовані протоколи, процеси та процедури з метою забезпечення стандартних та відповідних законодавству підходів до розслідування злочинів сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей;**
- **Національній академії внутрішніх справ розробити та запровадити регулярні короткотермінові курси з розслідування СЕНД/СЕНД в Інтернеті, дружнього до дітей процесуального інтерв'ювання та захисту дітей в контексті розслідувань у межах навчального курсу з постійного навчання поліцейських (ПНП) з метою забезпечення можливості швидкої перекваліфікації штатних співробітників та заповнення освітніх прогалін;**
- **Запровадити в Україні до поліцейських та цивільних співробітників таких підрозділів вимогу про успішне завершення відповідного навчання, а також, під час перехідного періоду, допоки такі**

**підрозділи не будуть створені, аналогічні вимоги до поліцейських та цивільного персоналу, які займаються справами СЕНД/СЕНД в Інтернеті в контексті як їх розслідування, так і захисту дітей. Зокрема, рекомендується розробити та прийняти покрокову інструкцію для дій всіх поліцейських та персоналу з часу одержання повідомлення про злочин; також рекомендується включити модуль, присвячений сексуальним злочинам, який би, поміж іншим, містив питання СЕНД в Інтернеті, до постійних навчальних планів Академії внутрішніх справ.**

### ***b) Спеціалізовані прокурори та судді з питань СЕНД в Інтернеті***

#### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив рекомендацію посилити і розширити застосування по всій Україні спеціалізованих та підготовлених підрозділів прокуратури з питань кримінального переслідування сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей (включаючи злочини в Інтернеті) у складі належним чином підготовлених та освічених спеціалізованих прокурорів, а також суддів, з метою успішного кримінального переслідування злочинців у цій сфері з одночасним дотриманням дружніх до дітей стандартів та захистом дітей, потерпілих від кримінальних дій.

#### Оцінка прогресу

За ініціативою Офісу Генерального прокурора, створено посади спеціалізованих прокурорів для справ, де потерпілими є діти (хоча й не окремо з питань СЕНД/СЕНД в Інтернеті). Проте, це рішення було суто політичним і не було підтримано законодавчими вимогами про обов'язкову наявність таких прокурорів.

А що стосується спеціалізованих суддів, то у складі суддівського корпусу не існує суддів, яких можна було б призначати до справ, де потерпілими є діти, а надто щодо СЕНД/СЕНД в Інтернеті. Існують ювенальні судді, але вони залучаються лише до справ, де діти конфліктують із законом.

#### **Рекомендується:**

- Посилювати надалі застосування в Україні спеціалізованих прокурорів у справах щодо СЕНД/СЕНД в Інтернеті, а в ідеалі - запровадити законодавчі вимоги щодо їх наявності;
- Запровадити в Україні вимогу про те, що справи, де діти є потерпілими від тяжких злочинів, включаючи СЕНД/СЕНД в Інтернеті, призначаються спеціально підготовленим суддям.

### ***c) "Зелені кімнати"***

#### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив такі рекомендації:

- Покращити наявні в Україні механізми забезпечення прав дитини під час розслідувань та допитів, відповідно до Лансаротської конвенції, та, як мінімум, використовувати наявні "зелені кімнати" як важливий елемент процесу забезпечення дружнього до дитини правосуддя, забезпечити їх наявність під час всіх процесуальних інтерв'ю та допитів дітей, яких стосується сексуальна експлуатація та насильство в Інтернеті. Повинні існувати унормовані процесуальні принципи використання таких кімнат;
- Має бути розглянута можливість створення дружніх до дітей кімнат процесуального інтерв'ювання, розташованих поза межами приміщень поліції та правоохоронних органів з метою послаблення стигматизації, пов'язаної зі стражданням від сексуальної експлуатації або насильства щодо дітей в Інтернеті, та заохочення згоди дітей-потерпілих та дітей-свідків щодо повноцінної розповіді про свій досвід без примусу.

### Оцінка прогресу

Наразі в країні існує 21 "зелена кімната", але слід визнати, що деякі з них функціонують не повністю. Серед інших чинників, причиною цього може бути невідповідність попиту пропозиції, яка, своєю чергою, впливає з відсутності емпіричних даних щодо віктимізації внаслідок СЕНД/СЕНД в Інтернеті; якби такі дані існували, це б дозволило органам влади стратегічно скоригувати розташування "зелених кімнат" з метою кращого задоволення попиту на них.

Існують методологічні інструкції щодо "зелених кімнат" для поліції, які вже, за повідомленнями, призвели до мінімізації кількості інтерв'ю. Хоча загалом це є позитивним розвитком подій, його слід розглядати в контексті згаданого вище спостереження про тенденцію щодо дещо формального підходу до процесуальних інтерв'ю, у той час як підвищена вага надається живому свідченню в суді; це означає недостатність доказів для підтвердження причинно-наслідкового зв'язку між методологією та зменшенням кількості інтерв'ю.

При цьому існує широке усвідомлення важливості уникнення повторних інтерв'ю та впровадження дружніх до дітей методологій процесуальних інтерв'ю. Міністерство внутрішніх справ активно шукає шляхи впровадження належних практик інтерв'ювання дітей та в грудні 2019 - січні 2020 рр. звернулося до Державного експертно-криміналістичного центру за експертними рекомендаціями, проте досі немає свідчень про розробку окремого протоколу інтерв'ю.

У разі виникнення потреби провести інтерв'ю з дитиною з віддаленого населеного пункту, забезпечується її транспортування до найближчої "зеленої кімнати", проте таких випадків було обмаль, а надання транспорту є радше виявом доброї волі з боку правоохоронців, ніж інституційним підходом. Наскільки зрозуміло, не існує мобільних підрозділів з проведення інтерв'ю, що для дитини, яка мешкає у віддаленому населеному пункті, означає необхідність або тривалої

подорожі, яка сама по собі може стати травматичним досвідом, або ж проведення інтерв'ю в іншому приміщенні, ніж "зелена кімната".

**Рекомендується:**

- Здійснити стратегічну зміну розташування "зелених кімнат" на основі емпіричних даних про віктимізацію внаслідок СЕНД/СЕНД в Інтернеті з метою забезпечення кращої відповідності між попитом та пропозицією й запобігання недостатньому використанню наявних приміщень;
- Розробити та ухвалити стандартні протоколи процесуального інтерв'ювання дитини з окремим наголосом на інтерв'юванні потерпілих від СЕНД/СЕНД в Інтернеті, включно з дітьми молодшого віку;
- Розглянути можливість створення мобільних підрозділів з дружнього до дітей інтерв'ювання з метою полегшення доступу до нього для дітей з віддалених або недостатньо забезпечених послугами населених пунктів;
- Має бути розглянута можливість створення дружніх до дітей кімнат процесуального інтерв'ювання, розташованих поза межами приміщень поліції та правоохоронних органів, з метою послаблення стигматизації, пов'язаної зі стражданням від сексуальної експлуатації або насильства щодо дітей в Інтернеті, та заохочення згоди дітей-потерпілих та дітей-свідків щодо повноцінної розповіді про свій досвід без примусу.

**d) Модель "Барнахус"****Попередня рекомендація**

Аналіз прогалин містив рекомендацію розглянути можливість створення в Україні низки стратегічно розташованих міждисциплінарних хабів "Барнахус" для використання в межах міждисциплінарного та міжвідомчого підходу для роботи з дітьми, що стали об'єктами сексуальної експлуатації та насильства (включаючи випадки в Інтернеті), забезпечення оцінювання стану та контрольованого інтерв'ювання потерпілих та свідків, подальшого медичного огляду та надання відповідними фахівцями належних терапевтичних послуг.

**Оцінка прогресу**

Наразі реалізується пілотний проєкт щодо центру "Барнахус" у Вінницькій області, і ще один центр перебуває на стадії створення. Згідно з повідомленнями, існує перспективне бачення розвитку мережі центрів "Барнахус" на регіональному та муніципальному рівнях. Водночас, на тлі цих позитивних змін представники зацікавлених сторін, з якими проводилися інтерв'ю, відзначили два бар'єри: а) недосконалість чинної законодавчої бази для повноцінного

впровадження моделі "Барнахус", б) відсутність скоординованого міжвідомчого міждисциплінарного підходу.

Відсутність механізму, який би дозволяв розглядати досудові інтерв'ю як докази в суді, відзначалася як одна з перешкод в контексті законодавчої реформи. Утім, було запропоновано вирішити цю проблему шляхом направлення до "Барнахусу" слідчого судді, щоб проведення в "Барнахусі" інтерв'ю вважалось допитом в судовому засіданні.

Міжвідомча координаційна рада з питань правосуддя щодо неповнолітніх повністю розуміє цю проблему і вживає значних зусиль для її одночасного подолання з двох напрямів: окрім ініціювання внесення змін до законодавства, включно з Кримінальним процесуальним кодексом, вона також реалізує стратегію пошуку обхідних шляхів на основі чинного законодавства для максимально комплексного запровадження моделі "Барнахус" до завершення тривалого процесу перегляду законодавства та внесення змін до нього. З цією метою Міжвідомча координаційна рада створила робочу групу, завданням якої є пошук таких обхідних шляхів. Створено й іншу робочу групу з метою пошуку шляхів сприяння впровадженню центрів "Барнахус" за допомогою міждисциплінарних протоколів та меморандумів про взаєморозуміння.

Визнаючи обмеженість чинного законодавства та тривалий характер законодавчого процесу, зацікавлені сторони висловили також думку про те, що пілотний проект надає їм безцінну можливість ретельно оцінити, як функціонує "Барнахус" перед тим, як вносити будь-які зміни до законодавства. Зрештою, існує сподівання, що це сприятиме появі якіснішого законодавства, оскільки забезпечує фактологічне підґрунтя для подання будь-яких законопроектів.

Представники зацікавлених сторін висловили припущення про те, що проблеми у сфері міжвідомчого співробітництва та координації можуть полягати в нечіткому розумінні кожним своєї ролі, або ж у надто вузькому та негнучкому тлумаченні цих ролей. Один з учасників інтерв'ю висловив пропозицію здійснити аналіз прогалин на місцевому рівні з метою кращого розуміння проблем міжвідомчої взаємодії, з акцентом на загальних питаннях стосовно насильства щодо дітей.

Як одну з конкретних проблем міжвідомчого співробітництва і координації було згадано необхідність підвищення поінформованості медичних працівників з питань СЕНД/СЕНД в Інтернеті. Наявний протокол судово-медичного огляду вимагає від дитини перебування у стаціонарному закладі протягом тривалого періоду часу і це автоматично виключає огляд в приміщенні центру "Барнахус". Попри те, що вирішення цього питання не потребує законодавчого втручання і може бути успішно вирішено шляхом зміни самих лише нормативних актів, представники зацікавлених сторін, з якими було проведено інтерв'ю, відзначали відсутність інтересу з боку представників сектору охорони здоров'я до впровадження змін внаслідок, як уявляється, відсутності розуміння того, що госпіталізація сама по собі може становити повторну віктимізацію. Згідно з

повідомленнями, пропозиція направити до "Барнахусу" педіатра зустріла певний спротив, оскільки чинні документи вимагають проведення огляду професійним гінекологом. У той же час не існує обов'язкового для медичних працівників протоколу виявлення фізичних або поведінкових показників сексуального насильства щодо дитини.

У тому, що стосується підвищення спроможності, вартою уваги є розробка Міжвідомчою радою базового набору стандартів професійної освіти, міждисциплінарного за характером. Програма базової підготовки фахівців для центрів "Барнахус" може бути розроблена навіть до завершення роботи над стандартами.

#### **Рекомендується:**

- Здійснити комплексний перегляд чинного законодавства з метою створення сприятливого середовища для повного запровадження моделі "Барнахус";
- Надати повну підтримку пошуку рішень щодо втілення моделі "Барнахус" в межах поточної законодавчої бази як дієвій проміжній стратегії;
- Провести моніторинг та оцінювання діяльності пілотного центру "Барнахус" з метою одержання емпіричних даних для обґрунтування реформи законодавства та нормативно-правових актів;
- Надати повну підтримку ініціативі щодо розробки міждисциплінарних протоколів та меморандумів про взаєморозуміння на підтримку моделі "Барнахус";
- Вжити заходів з підвищення спроможності медичних працівників з медичних аспектів СЕНД/СЕНД в Інтернеті з особливим наголосом на ролі медпрацівників у забезпеченні захисту потерпілих дітей в ході кримінального розслідування;
- Надати повну підтримку ініціативі щодо розробки базового набору стандартів професійної освіти та базової підготовки фахівців для центрів "Барнахус".

#### ***е) Психологічна експертиза потерпілих в кримінальному процесі***

##### **Попередня рекомендація**

Аналіз прогалин містив такі рекомендації:

- Розглянути питання запровадження в Україні психологічної експертизи в усіх справах щодо СЕНД в Інтернеті, де діти є потерпілими, свідками та підозрюваними. Психологи повинні працювати в тісній взаємодії зі слідчими з метою врахування та захисту інтересів та добробуту дитини;
- Забезпечити належну спеціалізовану підготовку психологів, що працюють у сфері СЕНД в Інтернеті, яка має включати як нормативне регулювання



їхньої діяльності, так і створення національного реєстру психологів із відповідною підготовкою та кваліфікацією.

### Оцінка прогресу

Існує широке усвідомлення важливості ролі психолога у проведенні інтерв'ю з дітьми, а також необхідності покращення нормативно-правового регулювання в цій сфері. Представники зацікавлених сторін, з якими були проведені інтерв'ю, погоджуються з тим, що в чинному законодавстві не визначені загальні вимоги до психолога, який бере участь у процесуальному інтерв'ю з дитиною, а також з тим, що існує потреба в чіткому та однозначному їх визначенні, виходячи з того, що психолог має виступати посередником, який допомагає "ретранслювати" дитині запитання слідчого.

Один з представників зацікавлених сторін запропонував ввести до законодавства чітке розмежування ролей психолога, який діє як посередник під час процесуального інтерв'ю, та психолога, який надає терапевтичну допомогу потерпілій дитині, унеможлививши виконання обох ролей одним і тим самим фахівцем. Така пропозиція заслуговує на підтримку, оскільки вона є відповіддю на обґрунтоване занепокоєння стосовно ризику щодо так званого "коучингу свідків".

Серед зацікавлених сторін існує принципова згода стосовно того, що посередником під час процесуального інтерв'ю повинен бути психолог, спеціалізацією якого є психологія розвитку. Чинним законодавством дозволяється участь у допиті соціального психолога, однак деякі з зацікавлених сторін пропонують законодавчо прибрати участь соціального психолога та ввести натомість вимогу щодо виконання цих функцій спеціально підготовленим (та в ідеалі - акредитованим) психологом.

Найбільшою перешкодою на шляху негайної реалізації цієї дуже актуальної пропозиції є відсутність будь-якої сертифікації, акредитації чи схеми ліцензування професії психолога. До психологів, включаючи клінічних, не висувається вимог щодо ліцензування, оскільки їхня діяльність входить до складу медичної професії, а українське законодавство не передбачає концепції суміжних професій. Право на психологічну практику має будь-яка особа, що має вищу освіту з психології.

У контексті СЕНД/СЕНД в Інтернеті це є викликом, оскільки правоохоронні органи не мають резерву перевірених фахівців-психологів з належною кваліфікацією. Загальна практика слідчих полягає в залученні психологів зі служб у справах дітей або шкільних психологів, але це рішення є недостатнім (наприклад, воно не надає відповіді на вже згадане занепокоєння про ототожнення ролей психолога - посередника під час допитів та психолога-консультанта). Усі представники зацікавлених сторін, з якими були проведені інтерв'ю щодо ролі психологів, погоджуються з важливістю створення національного реєстру

психологів - посередників під час процесуальних інтерв'ю, і цю пропозицію наразі любіє Національна психологічна асоціація.

**Рекомендується:**

- Переглянути положення законодавства стосовно участі психолога в процесуальному інтерв'юванні дитини з метою визначення чіткого обсягу зобов'язань, повноважень та обмежень такої участі психолога, для забезпечення його роботи як посередника між слідчим та дитиною, який допомагає "ретранслювати" запитанні дитині;
- Ввести до законодавства чітке розмежування ролей психолога, який діє як посередник під час процесуального інтерв'ю, та психолога, який надає терапевтичну допомогу потерпілій дитині, і зробити неможливим виконання обох ролей одним і тим самим фахівцем;
- Запровадити акредитацію або схему ліцензування для психологів для допуску до роботи посередниками під час процесуальних інтерв'ю, а також створити національний реєстр таких психологів для забезпечення залучення як посередників під час процесуальних інтерв'ю лише перевірених фахівців з належною акредитацією.

3.2.2.4 Взаємна правова допомога та міжнародне співробітництво у сфері правоохоронної діяльності

**Попередня рекомендація**

Аналіз прогалин містив рекомендацію про виконання Україною рекомендацій Комітету Конвенції про кіберзлочинність (Т-СУ) стосовно взаємної правової допомоги.

**Оцінка прогресу**

Наразі вживаються зусилля з проведення комплексного аналізу законодавства на предмет його відповідності Будапештській Конвенції, а також з підготовки проекту змін до законодавства.

3.2.2.5 Розслідування СЕНД в Інтернеті та ширшого кола випадків насильства щодо дітей

**Попередня рекомендація**

Аналіз прогалин містив рекомендацію щодо започаткування в масштабах України системи обліку злочинів з метою збору даних та статистики стосовно справ, пов'язаних із СЕНД в Інтернеті, сприяння ефективному моніторингу ситуації та одержання фактичних даних, необхідних для реагування і виділення ресурсів з метою розкриття таких злочинів та запобігання їм.

**Оцінка прогресу**

Поки не існує єдиної системи обліку злочинів, але при цьому широко визнається важливість статистичних даних для ефективного й результативного

попередження, розкриття, припинення та розслідування СЕНД в Інтернеті, а також покарання за ці злочини. Підхід, що застосовується наразі до статистики, є дуже фрагментарним, наслідком чого можуть бути розбіжності в статистичних даних різних установ. Також не існує показників, конкретно спрямованих на збір даних щодо СЕНД/СЕНД в Інтернеті. Ба більше, облік та звітність щодо злочинів здійснюється за статтями Кримінального кодексу і не існує класифікації злочинів виключно для цілей статистики. Це може перешкодити результативному порівнянню даних за кілька років, оскільки за цей час сталися зміни до Кримінального кодексу.

Одним з аспектів, який може загальмувати прогрес у цій сфері, є відсутність цілісного бачення насильства щодо дітей та, особливо, СЕНД в Інтернеті, а також певний ступінь ототожнення домашнього та ґендерно обумовленого насильства, з одного боку, та насильства щодо дітей, з іншого. Як наслідок, на СЕНД/СЕНД в Інтернеті часто дивляться крізь призму домашнього та ґендерно обумовленого насильства, а при такому підході неможливо врахувати певні критично важливі елементи СЕНД в Інтернеті, особливо, коли воно стається поза межами сімейного кола. З цього випливає необхідність застосування комплексного підходу до насильства щодо дітей, включно з СЕНД/СЕНД в Інтернеті, який був би підкріплений надійними емпіричними даними щодо злочинності СЕНД/СЕНД в Інтернеті та віктимізації (включаючи профілі злочинців, профілі потерпілих тощо). Життєво необхідними для досягнення цієї мети є розробка та впровадження системи статистичних показників, яка б дозволила розбивку даних за різними окремими видами СЕНД, а також за потерпілими та порушниками відповідно до кожного окремого виду.

Водночас окремі зацікавлені сторони робили спроби здобути підтримку проведенню ними власних досліджень поза межами офіційної статистики. Зокрема, Міністерство цифрової трансформації особливо наголошувало на необхідності проведення докладних досліджень для оцінювання масштабів розповсюдженості деяких видів СЕНД в Інтернеті, на які звертається менше уваги, наприклад, дідфейки, та зазначало, що це питання буде розглянуто в нещодавно розробленій Стратегії розвитку штучного інтелекту.

#### **Рекомендується:**

- **Започаткувати в масштабах України систему обліку злочинів з метою збору даних та статистики стосовно справ, пов'язаних із СЕНД в Інтернеті, сприяння ефективному моніторингу ситуації та одержання фактичних даних, необхідних для реагування і виділення ресурсів з метою розкриття таких злочинів та запобігання їм;**
- **Здійснити перегляд наявних в Україні показників статистики щодо злочинності та розробити й ухвалити набір уніфікованих показників щодо СЕНД/СЕНД в Інтернеті для застосування в різних галузях.**

### 3.2.2.6 Захист і зберігання даних. Нормативне регулювання сектору телекомунікацій

#### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив рекомендацію до України забезпечити дотримання визнаних міжнародних стандартів, зокрема статей 16,17, 18 та 19 Будапештської конвенції, а також статті 37 Лансаротської конвенції, та внести зміни до Кримінального кодексу з метою приведення його положень у відповідність до вимог захисту та зберігання даних.

#### Оцінка прогресу

Як вже було зазначено, наразі вживаються зусилля з розробки законопроекту, покликаного заповнити прогалини в національному законодавстві з метою кращого дотримання Будапештської конвенції, а отже, рекомендації Аналізу прогалин щодо захисту та зберігання даних буде ймовірно враховано в межах цієї ініціативи.

## 3.3 Послуги для постраждалих

### *а) Інформування та надання допомоги (а також їх нормативне регулювання)*

#### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив рекомендацію про створення в Україні уніфікованого обов'язкового механізму інформування про випадки експлуатації та насильства щодо дітей (включаючи СЕНД в Інтернеті), який охоплює організації за участю багатьох зацікавлених сторін, для забезпечення негайного захисту дітей. Він повинен включати керівні настанови щодо практичної реалізації та реальний механізм примусових заходів у разі неповідомлення.

#### Оцінка прогресу

У цьому контексті не зафіксовано жодних нових подій.

**Рекомендується створити в Україні уніфікований обов'язковий механізм інформування про випадки експлуатації та насильства щодо дітей (включаючи СЕНД в Інтернеті), який охоплює організації за участю багатьох зацікавлених сторін, для забезпечення негайного захисту дітей. Він повинен включати керівні настанови щодо практичної реалізації та реальний механізм примусових заходів у разі неінформування.**

### *б) Гарячі лінії для повідомлень*

#### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив рекомендацію вдосконалити в Україні механізми повідомлень та веб-портали, відповідно до міжнародних стандартів.

## Оцінка прогресу

Міністерство цифрових трансформацій у тісному співробітництві з Міністерством внутрішніх справ очолює зусилля різних відомств щодо розробки та запуску веб-порталу з СЕНД в Інтернеті та інших кіберзлочинів стосовно дітей (наприклад, кібербулінгу). Веб-портал включатиме гарячу лінію для повідомлень, а також ресурси для інформування широкої цільової аудиторії про СЕНД в Інтернеті.

Наразі не існує механізму збору інформації методом краудсорсингу для допомоги в розслідуванні справ щодо СЕНД в Інтернеті, які перебувають на розгляді (так само, як це робиться в межах ініціативи Європолу "Відслідкуй об'єкт" ("Trace an Object")). Проте, коли одного з учасників інтерв'ю запитали про існування подібного механізму, цей учасник підтвердив, що його не існує, але, як здалося, йому сподобалася ця концепція, і це дає підстави сподіватися, що її можуть запропонувати як тему для дискусій між зацікавленими сторонами.

### Рекомендується:

- Надати повну підтримку ініціативі щодо веб-порталу з метою сприяння інформуванню про СЕНД в Інтернеті;
- Розглянути можливість запровадження механізму збору інформації методом краудсорсингу для участі в розслідуванні справ щодо СЕНД в Інтернеті, які перебувають на розгляді.

### *c) Засоби правового захисту й компенсація*

#### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив рекомендацію розглянути можливість створення механізму компенсації всім жертвам СЕНД в Інтернеті.

#### Оцінка прогресу

У цьому контексті не зафіксовано жодних нових подій.

**Рекомендується розглянути можливість створення механізму компенсації всім жертвам СЕНД в Інтернеті.**

### *d) Наскрізна підтримка*

#### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив рекомендацію надати доступ усім дітям, потерпілим від СЕНД в Інтернеті, до загальноукраїнських служб підтримки потерпілих та свідків, на підтримку чого мають бути розроблені національні стандарти та ухвалені оперативні інструкції для працівників служб підтримки.

#### Оцінка прогресу

У цьому контексті не зафіксовано жодних нових подій.

**Рекомендується надати доступ усім дітям, потерпілим від СЕНД в Інтернеті, до загальноукраїнських служб підтримки потерпілих та свідків, на**

**підтримку чого розробити національні стандарти та ухвалити оперативні інструкції для працівників служб підтримки.****е) Підтримка потерпілих незалежно від співробітництва****Попередня рекомендація**

Аналіз прогалин містив рекомендацію надати доступ до механізмів захисту усім дітям, потерпілим від сексуального насильства та експлуатації.

**Оцінка прогресу**

Законопроектом № 3055 запроваджуються зміни до статті 10 Закону "Про охорону дитинства", якими механізми захисту поширюються на всіх дітей, потерпілих від сексуального насильства та експлуатації.

**3.4 Робота з правопорушниками****а) Реєстр сексуальних злочинців****Попередня рекомендація**

Аналіз прогалин містив рекомендацію продовжити створення в Україні Реєстру сексуальних злочинців для обліку та ідентифікації осіб, що скоїли злочини, який дозволить:

- Органам влади вести моніторинг їхніх дій та активності;
- Заборонити їм працювати з дітьми та молоддю.

**Оцінка прогресу**

13 січня 2020 р. Президент України підписав законопроект № 0887, зробивши його законом<sup>6</sup>, який шляхом внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу запроваджує реєстр осіб, що скоїли сексуальні злочини проти дітей. Новим законом передбачається пожиттєва реєстрація усіх осіб, засуджених за сексуальні злочини проти дітей, незалежно від погашення судимості.

Станом на цей час розроблено і створено електронний реєстр, і передбачається наповнити його даними після остаточного ухвалення супровідних нормативних актів, які встановлюють порядок збору, внесення, зберігання та одержання даних, а також доступу до них. Однією з потенційних проблем, яку помітили представники зацікавлених сторін, з якими відбулися інтерв'ю, є збір і внесення "заднім числом" інформації про сексуальних злочинців (тобто, інформації про сексуальних злочинців, які були засуджені і відбули покарання до набуття чинності законом про реєстр осіб, засуджених за сексуальні злочини проти дітей).

---

<sup>6</sup> З повними текстами законопроекту та супровідної документації можна ознайомитися за посиланням: [https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=66444](https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66444) (дата звернення 25 серпня 2020 р.).

**Рекомендується надати повну підтримку подальшій розробці електронного реєстру осіб, засуджених за сексуальні злочини проти дітей, включаючи розробку відповідних супровідних нормативних актів з метою сприяння його запровадженню.**

***b) Підтримка реабілітації сексуальних злочинців***

**Попередня рекомендація**

Аналіз прогалин містив рекомендацію про розробку нормативних документів та оперативних інструкцій для програм пробації до і після звільнення осіб, засуджених за сексуальне насильство по відношенню до дітей.

**Оцінка прогресу**

У цьому контексті не зафіксовано жодних нових подій.

**Рекомендується розробити нормативні документи та оперативні інструкції для програм пробації до і після звільнення осіб, засуджених за сексуальне насильство по відношенню до дітей.**

***c) Обмеження щодо працевлаштування на роботу з дітьми осіб, засуджених за сексуальні злочини по відношенню до дітей***

**Попередня рекомендація**

Аналіз прогалин містив такі рекомендації:

- Внести зміни до Кримінального кодексу з метою обмеження доступу осіб, засуджених за сексуальні злочини, до роботи, яка передбачає контакт з дітьми, та відповідного працевлаштування;
- Негайне запровадження в Україні системи перевірки усіх осіб, які працюють або залучені до освіти або діяльності разом з дітьми та молоддю.

**Оцінка прогресу**

Як вже зазначалося, новими змінами до Кримінально-виконавчого кодексу, ухваленими законопроектом № 0887, запроваджено національний Реєстр осіб, засуджених за сексуальні злочини проти дітей, і наразі розробляється низка супровідних нормативних актів, необхідних для функціонування цього Реєстру. Згідно з повідомленнями, проекти нормативних актів, розробка яких завершується, передбачають подання адміністраціями освітніх установ запитів на перевірку біографічних даних кандидатів на роботу в цих установах, і лише кандидати, що пройшли перевірку, прийматимуться на роботу. Така вимога поширюватиметься як на державні, так і на приватні установи. Доступ до Реєстру буде надано правоохоронним органам, і саме до них мають бути спрямовані запити щодо перевірки біографічних даних.

**Рекомендується запровадити в Україні Реєстр осіб, засуджених за сексуальні злочини проти дітей, та забезпечити передбачення**

**супровідними нормативними актами перевірки кандидатів на всі посади, які включають контакт із дітьми.**

#### ***d) Підтримка родин сексуальних злочинців***

##### **Попередня рекомендація**

Аналіз прогалин містив рекомендацію розглянути можливість запровадження механізмів підтримки родин сексуальних злочинців.

##### **Оцінка прогресу**

У цьому контексті не зафіксовано жодних нових подій.

**Рекомендується розглянути можливість запровадження механізмів підтримки родин сексуальних злочинців.**

#### ***e) Системи підтримки дітей, які демонструють шкідливу сексуальну поведінку***

##### **Попередня рекомендація**

Аналіз прогалин містив рекомендацію про запровадження систем підтримки дітей, які демонструють шкідливу сексуальну поведінку.

##### **Оцінка прогресу**

Існує нормативний акт, який передбачає створення міждисциплінарних робочих груп для роботи з дітьми, які перебувають у конфлікті з законом, що теоретично дозволяє розробку індивідуальних програм роботи з дітьми, які демонструють шкідливу сексуальну поведінку, якщо таких дітей направляють до Центру пробації. Проте станом на сьогодні таких дітей до Центру пробації не направлялося. Ба більше, такий механізм у теорії забезпечуватиме лише потреби дітей, які перебувають у конфлікті з законом, але не поширюватиметься на широке коло дітей, які демонструють шкідливу сексуальну поведінку, що становить для них ризик віктимізації в контексті СЕНД в Інтернеті, але які ще не скоїли злочинів.

**Рекомендується створити систему підтримки дітей, які демонструють шкідливу сексуальну поведінку, як для дітей, що перебувають у конфлікті з законом, так і для дітей, які демонструють шкідливу сексуальну поведінку, але не скоїли злочинів.**

### **3.5 Розкриття і припинення злочинів та зменшення шкоди**

#### ***a) Порядок надання електронних доказів***

##### **Попередня рекомендація**

Аналіз прогалин містив такі рекомендації:

- Ввести поняття електронного доказу та створити порядок надання електронних доказів для забезпечення дотримання правоохоронними



органами України міжнародних зобов'язань згідно з Будапештською конвенцією;

- Уточнити правила вилучення та зберігання електронних доказів, поводження з ними та їх представлення, включаючи розробку оперативних інструкцій для слідчих.

### Оцінка прогресу

Згідно з повідомленнями, вищезазначена законодавча ініціатива щодо приведення національного законодавства у відповідність до Будапештської конвенції охоплюватиме питання, пов'язані з електронними доказами.

#### ***b) Наявність ідентифікації потерпілих***

### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив рекомендацію здійснити огляд засобів, заходів з навчання та процедур щодо ідентифікації потерпілих з метою забезпечення дотримання правоохоронними органами України міжнародних вимог, що надасть їм можливість без проблем долучитись до національних і міжнародних заходів реагування в цій сфері.

### Оцінка прогресу

У цьому контексті не зафіксовано жодних нових подій.

**Рекомендовано здійснити огляд засобів, заходів з навчання та процедур щодо ідентифікації потерпілих з метою забезпечення дотримання правоохоронними органами України міжнародних вимог, що надасть їм можливість без проблем долучитись до національних і міжнародних заходів реагування в цій сфері.**

#### ***c) Видалення контенту, який містить матеріали, пов'язані з сексуальною експлуатацією та насильством щодо дітей (МСНД/МСЕД)***

### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив рекомендацію посилити регулювання діяльності провайдерів інтернет-послуг в Україні для забезпечення реального контролю за незаконними матеріалами та належних механізмів забезпечення оперативного видалення незаконних матеріалів.

### Оцінка прогресу

Слід визнати, що впровадження процедур повідомлення про заборонений контент та його видалення виявилось одним з найпроблемніших питань. Станом на сьогодні не існує механізмів інформування про матеріали, пов'язані з сексуальною експлуатацією та насильством щодо дітей, утім, очікується покращення умов для добровільного інформування в зв'язку з майбутнім запуском веб-порталу.

Проте, жодна з установ або професій не має зобов'язань щодо повідомлення про МСНД/МСЕД і, крім того, жодна з організацій не має повноважень видаляти подібний контент. Міністерство цифрової трансформації вважає це питання пріоритетним і наразі аналізує низку моделей видалення - від саморегулювання до спільного регулювання та санкцій з боку уряду. Одне з ключових занепокоєнь, яке висловлюється з боку ЗМІ та науково-технічної спільноти, полягає в тому, що такі заходи можуть мати негативний вплив на свободу слова. У відповідь на це Міністерство наразі розробляє Білу книгу з інструкцій саморегулювання для інтернет-провайдерів. Очікується, що це сприятиме активним діям з боку провайдерів інтернет-послуг та хостинг-провайдерів, а відтак заходи з боку правоохоронних органів стосуватимуться лише провайдерів, які не виконуватимуть цих інструкцій.

#### **Рекомендується:**

- **Запровадити механізм інформування про МСНД/МСЕД;**
- **Надати повну підтримку ініціативі про розробку моделі нормативного регулювання видалення контенту, яка передбачає саморегулювання з боку провайдерів інтернет-послуг та хостинг-провайдерів та цільові заходи з боку правоохоронних органів у разі невиконання правил.**

#### ***d) Інструменти запобігання подальшому завданню шкоди дітям***

##### **Попередня рекомендація**

Аналіз прогалин містив рекомендацію надати доступ до гарантій та механізмів захисту усім дітям, потерпілим від сексуального насильства та експлуатації, включно з насильством і експлуатацією в Інтернеті.

##### **Оцінка прогресу**

Незрозуміло, чи будуть такі гарантії та механізми запроваджені в контексті поточної роботи з внесення змін і доповнень до кримінального і кримінального процесуального законодавства.

**Рекомендується надати доступ до гарантій та механізмів захисту усім дітям, потерпілим від сексуального насильства та експлуатації, включно з насильством і експлуатацією в Інтернеті.**

### **3.6 Попереджувальна та інформаційна робота**

#### ***a) Саморегулювання сектору технологій та приватно-публічні партнерства***

##### **Попередня рекомендація**

Аналіз прогалин містив такі рекомендації:

- Розширити коло заходів з інформування громадськості з метою окремого включення до них питань СЕНД в Інтернеті;

- Національний превентивний механізм та Омбудсман повинні мати достатні ресурси з протидії СЕНД в Інтернеті;
- Включити до шкільної програми освітні програми з питань СЕНД та захисту дітей в Інтернеті;
- Державна соціальна програма запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі повинна включати положення щодо злочинів, пов'язаних з СЕНД/СЕНД в Інтернеті, та передбачати адекватне фінансування реалізації цієї Програми.

### Оцінка прогресу

Як вже зазначалося, наразі Міністерство цифрових трансформацій аналізує низку моделей регулювання діяльності провайдерів інтернет-послуг та хостинг-провайдерів. Зокрема, воно розробляє Білу книгу з інструкціями стосовно саморегулювання провайдерів інтернет-послуг.

Крім того, запланований до запуску під керівництвом Міністерства цифрових трансформацій веб-портал включатиме, поміж інших сервісів, базу даних інформаційних ресурсів з питань СЕНД в Інтернеті, спрямованих на широку аудиторію - від дітей до дорослих та педагогів.

Іншою зацікавленою стороною, яка активно бере участь в інформаційній роботі, є Інститут модернізації змісту освіти. Зокрема, він розробив пакет ресурсів з безпеки онлайн, який зараз проходить процес затвердження. Цей пакет включає, окрім текстових ресурсів, відео та соціальну рекламу. Оскільки цей Інститут є національним інформаційним центром у сфері освітнього контенту, включно зі змістом освітніх програм для середньої школи, існує велика ймовірність того, що принаймні частину розробленого контенту буде включено до програм шкільної освіти.

Інститут модернізації змісту освіти розробив також методологічні посібники для психологів та соціальних педагогів щодо проведення онлайн консультацій для дітей та батьків, особливо, в умовах карантину внаслідок з COVID-19, з ризиками щодо безпеки дітей в Інтернеті, які з цього випливають. Ці консультації розглядаються як ще один напрямок інформування дітей та батьків з питань СЕНД в Інтернеті.

Важливу роботу в цій сфері виконують також Центри безоплатної правової допомоги у складі Міністерства юстиції. Інформаційна робота є основною частиною діяльності Центрів безоплатної правової допомоги і вони у 2020 р. приділяли велику увагу інформуванню про наявні для батьків правові інструменти в умовах пандемії COVID-19. Зокрема, ці Центри розповсюджують інформацію для батьків про їхнє право на відпустку з догляду за дітьми під час домашнього навчання останніх. Однак, в роботі Центрів немає конкретного зв'язку між COVID-19 та потребою в забезпеченні безпечного онлайн середовища.

В межах пілотного проекту Центри безоплатної правової допомоги надають онлайн консультації з широкого кола питань безпеки дітей за допомогою месенджерів та соціальних мереж, включаючи Viber та Telegram. Вони в партнерстві з Національною поліцією запустили Телеграм-бот з питань домашнього насильства, але в них немає бота, який був би окремо спрямований на дітей, що перебувають в зоні ризику стосовно СЕНД в Інтернеті.

В найближчому майбутньому Центри безоплатної правової допомоги за фінансової підтримки ПРООН випустять застосунок під назвою "Твоє право", який надаватиме послуги дітям поміж іншими категоріями клієнтів. Ці Центри також проводять інформаційну роботу в дитячому середовищі на Тік-ток та інших платформах, популярних серед дітей.

#### **Рекомендується:**

- Розширити коло заходів з інформування громадськості з метою окремого включення до них питань СЕНД в Інтернеті;
- Державна соціальна програма запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі повинна включати положення щодо злочинів, пов'язаних з СЕНД/СЕНД в Інтернеті, та передбачати адекватне фінансування реалізації цієї Програми.

### 3.7 Координація і моніторинг

#### ***а) Національний спеціалізований центр з питань експлуатації та насильства щодо дітей в Інтернеті***

##### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив рекомендацію органам влади України розглянути можливість створення національного центру з питань розслідування сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей в Інтернеті, який би став національним центром передового досвіду, об'єднавши компетентність, знання та повноваження.

##### Оцінка прогресу

У цьому контексті не зафіксовано жодних нових подій.

**Органам влади України рекомендується розглянути можливість створення національного центру з питань розслідування сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей в Інтернеті, який би став національним центром передового досвіду, об'єднавши компетентність, знання та повноваження.**

#### ***б) Існування регулярного оцінювання загроз у контексті СЕНД в Інтернеті***

##### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив рекомендацію запровадити регулярне оцінювання загроз у контексті СЕНД в Інтернеті.

### Оцінка прогресу

У цьому контексті не зафіксовано жодних нових подій.

**Рекомендується запровадити регулярне оцінювання загроз в контексті СЕНД в Інтернеті.**

#### *с) Оцінювання та класифікація випадків надання дітям допомоги внаслідок СЕНД в Інтернеті*

##### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив рекомендацію підвищити до національного рівня систему оцінювання та класифікації випадків надання дітям допомоги внаслідок СЕНД в Інтернеті, що означає змістовні та повні збір і систематизацію даних з метою забезпечення відображення в отриманих статистичних даних справжнього масштабу цього питання та обґрунтування рішень про виділення фінансування та ресурсів для ефективної роботи в цій сфері.

### Оцінка прогресу

У цьому контексті не зафіксовано жодних нових подій.

**Рекомендується підвищити до національного рівня систему оцінювання та класифікації випадків надання дітям допомоги внаслідок СЕНД в Інтернеті, що означає змістовні та повні збір і систематизацію даних з метою забезпечення відображення в отриманих статистичних даних справжнього масштабу цього явища та обґрунтування рішень про виділення фінансування та ресурсів для ефективної роботи в цій сфері.**

#### *д) Відзначення у національній системі обліку злочинів осіб, які скоїли злочини у сфері СЕД/СЕНД в Інтернеті.*

Автори не змогли знайти інформації, яка б свідчила про відзначення осіб, які скоїли злочини у сфері експлуатації та насильства щодо дітей в Інтернеті, у національних системах обліку.

#### *е) Наявність скоординованого підходу до навчання*

##### Попередня рекомендація

Аналіз прогалин містив рекомендацію посилити на національному рівні координацію, навчання та взаємну допомогу між органами влади.

### Оцінка прогресу

Слід визнати, що міжвідомча координація та міждисциплінарне навчання залишаються одними з найпроблемніших питань у боротьбі з СЕНД в Інтернеті. Як вже зазначалося, деякі представники зацікавлених сторін вважають, що цю проблему значною мірою обумовлюють відсутність чітко визначених ролей та робочих завдань окремих зацікавлених сторін, а також надмірно вузьке та негнучке тлумачення наявних ролей.

Очікується, що ситуацію покращить ухвалення базового набору стандартів професійної освіти, який наразі розробляє Міжвідомча координаційна рада з питань правосуддя щодо неповнолітніх, адже буде закладено міждисциплінарні підвалини професійної підготовки та освіти. Так само слід вітати в цьому контексті іншу ініціативу Міжвідомчої координаційної ради зі сприяння розробці міжвідомчих протоколів та меморандумів про взаєморозуміння з метою підтримки запровадження моделі "Барнахус".

Хоча як національні, так і міжнародні зацікавлені сторони визнають потребу в міждисциплінарній координації з питань навчання, не існує механізму, який би окремо зосереджувався на міждисциплінарному навчанні в контексті СЕНД в Інтернеті. Проте той факт, що ЮНІСЕФ за підтримки ЄС успішно просуває створення окремої галузевої групи з питань правосуддя для дітей в рамках Стратегічної платформи для координації донорів, заснованої в контексті процесу Цілей розвитку тисячоліття під егідою Секретаріату Кабінету Міністрів, дає підстави сподіватися на покращення координації дій з боку донорів у сфері міждисциплінарного навчання, принаймні з широкого кола питань стосовно насильства проти дітей.

**Рекомендується надалі посилювати координацію, навчання та взаємну допомогу між національними органами влади та організаціями, а також міжнародними донорами на національному рівні.**

*f) Механізми моніторингу реалізації національної стратегії протидії СЕНД/СЕНД в Інтернеті*

**Попередня рекомендація**

Аналіз прогалин містив рекомендацію про ухвалення стратегії протидії СЕНД та СЕНД в Інтернеті.

**Оцінка прогресу**

Розроблено Національну стратегію з захисту дитини в цифровому середовищі 2021-2026 , яка наразі обговорюється відповідними зацікавленими сторонами. Проте, ця Стратегія не є частиною ширшої роботи з протидії СЕНД та загалом насильству щодо дітей. Цей ризик посилює подальше закріплення фрагментованого підходу до протидії СЕНД в Інтернеті.

**Рекомендується ухвалити Національну стратегію з захисту дитини в цифровому середовищі на 2021-2026 р. як частину всеохопної та цілісної стратегії протидії насильству щодо дітей.**

## Додаток 1. Зацікавлені сторони, з представниками яких відбулися інтерв'ю

Автор висловлює подяку зацікавленим сторонам, які поділилися інформацією та досвідом для цієї Оцінки прогресу:

### **Міжнародні організації:**

ЮНІСЕФ

### **Законодавча влада:**

Комітет Верховної Ради з питань правоохоронної діяльності

### **Судова влада:**

Верховний Суд

### **Міністерства, інші державні органи та установи:**

Міністерство юстиції

Міністерство внутрішніх справ

Міністерство цифрової трансформації

Офіс Генерального прокурора

Національна поліція

Державна кримінально-виконавча служба та Центр пробації

Центри безоплатної правової допомоги Міністерства юстиції

Уповноважений Президента України з прав дитини

### **Державні установи в сфері освіти та наукових досліджень:**

Національна академія внутрішніх справ

Національна школа суддів України

Інститут модернізації змісту освіти

### **Громадські організації:**

Неурядова організація "Фундація DEJURE"

Неурядова організація "Ла Страда"

## Додаток 2: Таблиця рекомендацій

<i>Сфера</i>	<i>Попередня рекомендація (міститься в Аналізі прогалин 2019 р.)</i>	<i>Рекомендація, переглянута з урахуванням досягнутого прогресу</i>
<b>Міжнародно-правові документи</b>	1) рекомендовано здійснити в Україні перегляд законодавства, політики та практики з метою забезпечення їх повної відповідності Лансаротській та Будапештській конвенціям.	
<b>Встановлення кримінальної відповідальності за СЕНД в Інтернеті</b>	<p>Рекомендується:</p> <p>2) внести зміни до Кримінального кодексу з метою включення до нього всіх складових елементів визначення сексуального насильства щодо дітей, викладеного в Лансаротській конвенції, а також забезпечення того, щоб використання ІКТ стало складовим елементом обставин, які обтяжують покарання за сексуальні злочини щодо дітей.</p> <p>3) Україні рекомендовано виконати рекомендації Лансаротського комітету та забезпечити, щоб вік потерпілої дитини не брався до уваги, якщо експлуатація або насильство стається в колі довіри.</p> <p>4) внести зміни та доповнення до Кримінального кодексу з метою чіткого встановлення кримінальної відповідальності за всі складові елементи, перераховані в статті 20 Лансаротської конвенції, зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- зберігання матеріалів, пов'язаних з сексуальною експлуатацією або насильством щодо дітей, та просте володіння ними - відносно осіб, які тримають та збирають матеріали, які становлять сексуальну експлуатацію або насильство щодо дітей, для власного задоволення;</li> </ul>	<p>1) Україні рекомендується внести доповнення до Кримінального кодексу у вигляді визначення безконтактного сексуального насильства щодо дітей.</p> <p>2) Україні рекомендується виконати рекомендації Лансаротського комітету та забезпечити, щоб вік потерпілої дитини не брався до уваги, якщо експлуатація або насильство стається у колі довіри. Зокрема, оскільки в Україні віком згоди на сексуальний контакт є 16 років, рекомендується внести зміни до положень, що визначають кримінальну відповідальність за злочини, де недосягнення віку згоди є складовим елементом, з метою усунення цього елемента у випадках, якщо експлуатація або насильство щодо дитини стаються в колі довіри, встановлюючи таким чином кримінальну відповідальність за СЕНД у колі довіри по відношенню до всіх дітей віком до 18 років.</p> <p>Україні рекомендується:</p> <p>3) встановити кримінальну відповідальність за надання МСНД для задоволення потреб осіб, які роблять спроби передати їх іншим особам, але не скоюють уповні акт розповсюдження забороненого контенту;</p>



	<ul style="list-style-type: none"> <li>- пропонування або надання дитячої порнографії для задоволення потреб осіб, які роблять спроби передати їх іншим особам, але не скоюють уповні акт розповсюдження матеріалів;</li> <li>- свідоме одержання дитячої порнографії за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.</li> </ul> <p>5) внести зміни та доповнення до Кримінального кодексу з метою визначення спонукання дітей в Інтернеті до сексуальних дій (грумінг) та встановлення кримінальної відповідальності за це, згідно зі статтею 23 Лансаротської конвенції.</p> <p>6) розглянути можливість забезпечення встановлення кримінальної відповідальності за імперсонацію за допомогою ІКТ з метою взаємодії з дитиною.</p> <p>7) розглянути можливість внесення доповнень до Кримінального кодексу з метою визначення використання технологій для розповсюдження МСНД в цілях помсти або одержання контролю через примус як чинників, що обтяжують покарання;</p> <p>8) зробити санкції за розповсюдження МСНД в цілях помсти або одержання контролю через примус диференційованими відповідно до різних елементів, включаючи вік задіяних сторін.</p> <p>запровадити в Україні законодавство, на підставі якого юридичні особи можна притягати до відповідальності за акти сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей відповідно до рекомендацій Лансаротського комітету та вимог Лансаротської конвенції, особливо, її статті 26.</p>	<p>4) розглянути можливість запровадити визначення МСНД у складі відповідних статей, а не як коментаря.</p> <p>5) Україні рекомендується розглянути можливість поширення кримінальної відповідальності за грумінг в інтернеті на випадки, коли сексуальне насильство не є результатом особистої зустрічі, а скоюється в Інтернеті.</p> <p>6) рекомендується розглянути можливість забезпечення встановлення кримінальної відповідальності за імперсонацію за допомогою ІКТ з метою взаємодії з дитиною.</p> <p>Рекомендується:</p> <p>7) Надати повну підтримку пропозиції про внесення доповнень до Кримінального кодексу з метою визначення використання технологій для розповсюдження МСНД в цілях помсти або одержання контролю через примус як чинників, що обтяжують покарання;</p> <p>8) зробити санкції за розповсюдження МСНД в цілях помсти або одержання контролю через примус диференційованими відповідно до різних елементів, включаючи вік задіяних сторін.</p>
--	--	--

<p><b>Кримінальний процесуальний кодекс</b></p>	<p>Рекомендується:</p> <p>10) регулювання у сферах керованої аналітикою правоохоронної та проактивної поліцейської діяльності стосовно СЕНД в Інтернеті повинно бути уточнено та посилено, або ж запроваджено, якщо його не існувало, і це питання підлягає терміновому вирішенню.</p> <p>11) забезпечити належну підготовку фахівців у цій сфері з метою дотримання законодавства та всіх нормативно-правових актів в ході збирання та розповсюдження подібних матеріалів.</p> <p>12) посилити або, за відсутності, запровадити чітке регулювання, контроль та облік негласних дій співробітників, що ведуть розслідування у сфері СЕНД в Інтернеті, і це питання підлягає терміновому вирішенню;</p> <p>13) забезпечити належну підготовку фахівців у цій сфері з метою дотримання законодавства та всіх нормативно-правових актів в ході збирання та розповсюдження подібних матеріалів.</p>	<p>Рекомендується:</p> <p>9) Надати повну підтримку створенню хеш-реєстру для активного пошуку та ідентифікації контенту, що містить матеріали, пов'язані з сексуальною експлуатацією та насильством щодо дітей, а також інформування про такий контент;</p> <p>10) регулювання у сферах керованої аналітикою правоохоронної та проактивної поліцейської діяльності стосовно СЕНД в Інтернеті повинно бути уточнено та посилено, або ж запроваджено, якщо його не існувало, і це питання підлягає терміновому вирішенню;</p> <p>11) забезпечити належну підготовку фахівців у цій сфері з метою дотримання законодавства та всіх нормативно-правових актів в ході збирання та розповсюдження подібних матеріалів.</p> <p>Також рекомендується:</p> <p>12) Посилити або, за відсутності, запровадити чітке регулювання, контроль та облік негласних дій співробітників, що ведуть розслідування у сфері СЕНД в Інтернеті, і це питання підлягає терміновому вирішенню;</p> <p>13) забезпечити належну підготовку фахівців у цій сфері з метою дотримання законодавства та всіх нормативно-правових актів в ході збирання та розповсюдження подібних матеріалів.</p>
<p><b>Принципи та процедури дружнього до дітей правосуддя</b></p>	<p>Рекомендується:</p> <p>14) розглянути можливість забезпечення належних, стандартизованих засобів відео- та аудіозапису та їх запровадження з метою надання потерпілим дітям та дітям-свідкам можливості належно повідомити про обставини їхніх важких випробувань один (і лише один)</p>	<p>Рекомендується:</p> <p>14) Доповнити зміни до статті 224(3) Кримінального процесуального кодексу та статті 3 Закону "Про охорону дитинства" належним механізмом їх імплементації, а саме, нормативно-правовими актами, які б встановлювали стандартну операційну процедуру</p>

	<p>раз, за умови участі в таких допитах спеціалізованого персоналу; такі докази можуть застосовуватися на всіх етапах слідства, не потребуючи повторення допиту, а отже, нового травмування дітей;</p> <p>15) Україна має забезпечити чітке розмежування загальних норм поведінки з дорослими та дітьми - свідками та потерпілими, гарантуючи адекватне та дружнє до дітей правосуддя відповідно до вимог Лансаротської конвенції;</p> <p>16) Україна має забезпечити оперативне проведення слідчих дій з дітьми-потерпілими, свідками та підозрюваними у скоєнні СЕНД в Інтернеті в межах нормативно визначеного часу з моменту повідомлення про злочин.</p> <p>17) запровадити на всій території України спеціалізовані підрозділи з питань розслідування сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей (включаючи злочини в Інтернеті) з метою сприяння дружньому до дитини правосуддю та забезпечення його по відношенню до дітей в Україні відповідно до вимог Лансаротської конвенції.</p> <p>18) такі спеціалізовані слідчі підрозділи повинні мати власні повністю задокументовані протоколи, процеси та процедури з метою забезпечення стандартних та відповідних законодавству підходів до розслідування злочинів стосовно сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей.</p> <p>19) повинна бути забезпечена належна підготовка слідчих та персоналу, які працюють у сферах охорони та захисту дитинства, злочинів та протиправної поведінки в</p>	<p>оцінювання та перевірки віку з метою забезпечення комплексного оцінювання віку молодих осіб, які проходять відповідну перевірку, а не лише за антропометричними ознаками;</p> <p>15) провести в Україні подальше обговорення та забезпечити ухвалення правової норми, яка б вимагала обов'язкове ведення запису процесуальних інтерв'ю дітей та можливість використання таких записів як доказу в суді.</p> <p>Рекомендується:</p> <p>16) Запровадити по всій Україні спеціалізовані слідчі підрозділи з питань розслідування СЕНД/СЕНД в Інтернеті з метою сприяння дружньому до дитини правосуддю та забезпечення його по відношенню до дітей в Україні відповідно до вимог Лансаротської конвенції;</p> <p>17) Такі спеціалізовані слідчі підрозділи повинні мати власні повністю задокументовані протоколи, процеси та процедури з метою забезпечення стандартних та відповідних законодавству підходів до розслідування злочинів стосовно сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей;</p> <p>18) Національній академії внутрішніх справ розробити та запровадити регулярні короткотермінові курси з розслідування СЕНД/СЕНД в Інтернеті, дружнього до дітей процесуального інтерв'ювання та захисту дітей в контексті розслідувань у межах навчального курсу з постійного навчання поліцейських (ПНП) з метою забезпечення можливості швидкої перекваліфікації штатних співробітників та заповнення освітніх прогалів;</p>
--	---	---

	<p>сфері СЕНД в Інтернеті, а також підготовка щодо методів ведення процесуальних інтерв'ю на різному рівні. Це уможливить належне ведення процесуальних інтерв'ю дітей з метою одержання якомога кращих доказів та розповідей про перебіг подій, яка можна використовувати в ході розслідування.</p> <p>20) посилити і розширити застосування по всій Україні спеціалізованих та підготовлених підрозділів прокуратури з питань кримінального переслідування сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей (включаючи злочини в Інтернеті) у складі належним чином підготовлених та поінформованих спеціалізованих прокурорів, а також суддів, з метою успішного кримінального переслідування злочинців у цій сфері з одночасним дотриманням дружніх до дітей стандартів та захистом дітей, потерпілих від кримінальних дій.</p> <p>21) покращити наявні в Україні механізми забезпечення прав дитини під час розслідувань та допитів, відповідно до Лансаротської конвенції, та, як мінімум, використовувати наявні "зелені кімнати" як важливий елемент процесу забезпечення дружнього до дитини правосуддя, забезпечити їх наявність під час всіх процесуальних інтерв'ю та допитів дітей, яких стосується сексуальна експлуатація та насильство в Інтернеті. Повинні існувати задокументовані процесуальні принципи використання таких кімнат.</p> <p>22) має бути розглянута можливість створення дружніх до дітей кімнат процесуального інтерв'ювання, розташованих поза межами приміщень поліції та</p>	<p>19) Запровадити в Україні до поліцейських та цивільних співробітників таких підрозділів вимогу про успішне завершення відповідного навчання, а також, під час перехідного періоду, допоки такі підрозділи не будуть створені, аналогічні вимоги до поліцейських та цивільного персоналу, які займаються справами СЕНД/СЕНД в Інтернеті в контексті як їх розслідування, так і захисту дітей. Зокрема, рекомендується розробити та прийняти покрокову інструкцію для дій всіх поліцейських та персоналу з часу одержання повідомлення про злочин; також рекомендується включити модуль, присвячений сексуальним злочинам, який би, поміж іншим, містив питання СЕНД в Інтернеті, до постійних навчальних планів Академії внутрішніх справ.</p> <p>Рекомендується:</p> <p>20) посилювати надалі застосування в Україні спеціалізованих прокурорів у справах щодо СЕНД/СЕНД в Інтернеті, а в ідеалі - запровадити законодавчі вимоги щодо їх наявності;</p> <p>21) запровадити в Україні вимогу про те, що справи, де діти є потерпілими від тяжких злочинів, включаючи СЕНД/СЕНД в Інтернеті, призначаються спеціально підготовленим суддям.</p> <p>Рекомендується:</p> <p>22) Здійснити стратегічну зміну розташування "зелених кімнат" на основі емпіричних даних про віктимізацію внаслідок СЕНД/СЕНД в Інтернеті з метою забезпечення кращої відповідності між попитом та пропозицією й</p>
--	--	--

	<p>правоохоронних органів, з метою послаблення стигматизації, пов'язаної зі стражданням від сексуальної експлуатації або насильства щодо дітей в Інтернеті, та заохочення згоди дітей-потерпілих та дітей-свідків щодо повноцінної розповіді про свій досвід без примусу.</p> <p>23) розглянути можливість створення в Україні низки стратегічно розташованих міждисциплінарних хабів "Барнахус" для використання в межах міждисциплінарного та міжвідомчого підходу для роботи з дітьми, що стали об'єктами сексуальної експлуатації та насильства (включаючи випадки в Інтернеті), забезпечення оцінювання стану та контрольованого інтерв'ювання потерпілих та свідків, подальшого медичного огляду та надання відповідними фахівцями належних терапевтичних послуг.</p> <p>24) розглянути питання запровадження в Україні психологічної експертизи в усіх справах щодо СЕНД в Інтернеті, де діти є потерпілими, свідками та підозрюваними. Психологи повинні працювати в тісній взаємодії зі слідчими з метою врахування та захисту інтересів та добробуту дитини.</p> <p>25) забезпечити належну спеціалізовану підготовку психологів, що працюють у сфері СЕНД в Інтернеті, яка має включати як регулювання їхньої діяльності, так і створення національного реєстру психологів з відповідною підготовкою та кваліфікацією.</p>	<p>запобігання недостатньому використанню наявних приміщень;</p> <p>23) Розробити та ухвалити стандартні протоколи процесуального інтерв'ювання дитини з окремим наголосом на інтерв'юванні потерпілих від СЕНД/СЕНД в Інтернеті, включно з дітьми молодшого віку;</p> <p>24) Розглянути можливість створення мобільних підрозділів з дружнього до дітей інтерв'ювання з метою полегшення доступу до нього для дітей з віддалених або недостатньо забезпечених послугами населених пунктів;</p> <p>25) Має бути розглянута можливість створення дружніх до дітей кімнат процесуального інтерв'ювання, розташованих поза межами приміщень поліції та правоохоронних органів, з метою послаблення стигматизації, пов'язаної зі стражданням від сексуальної експлуатації або насильства щодо дітей в Інтернеті, та заохочення згоди дітей-потерпілих та дітей-свідків щодо повноцінної розповіді про свій досвід без примусу.</p> <p>Рекомендується:</p> <p>26) Здійснити комплексний перегляд чинного законодавства з метою створення сприятливого середовища для повного запровадження моделі "Барнахус";</p> <p>27) Надати повну підтримку пошуку рішень втілення моделі "Барнахус" в межах поточної законодавчої бази як дієвій проміжній стратегії;</p> <p>28) Провести моніторинг та оцінювання діяльності пілотного центру "Барнахус" з метою одержання емпіричних даних для обґрунтування реформи законодавства та нормативно-правових актів;</p>
--	---	--

		<p>29) Надати повну підтримку ініціативі щодо розробки міждисциплінарних протоколів та меморандумів про взаєморозуміння на підтримку моделі "Барнахус";</p> <p>30) Вжити заходів з підвищення спроможності медичних працівників з медичних аспектів СЕНД/СЕНД в Інтернеті з особливим наголосом на ролі медпрацівників у забезпеченні захисту потерпілих дітей в ході кримінального розслідування;</p> <p>31) Надати повну підтримку ініціативі щодо розробки базового набору стандартів професійної освіти та базової підготовки фахівців для центрів "Барнахус".</p> <p>Рекомендується:</p> <p>32) Переглянути положення законодавства стосовно участі психолога в процесуальному інтерв'юванні дитини з метою визначення чіткого обсягу зобов'язань, повноважень та обмежень такої участі психолога, для забезпечення його роботи як посередника між слідчим та дитиною, який допомагає "ретранслювати" запитання дитині;</p> <p>33) Ввести до законодавства чітке розмежування ролей психолога, який діє як посередник під час процесуального інтерв'ю, та психолога, який надає терапевтичну допомогу потерпілій дитині, і зробити неможливим виконання обох ролей одним і тим самим фахівцем;</p> <p>34) Запровадити акредитацію або схему ліцензування для психологів для допуску до роботи посередниками під час процесуальних інтерв'ю, а також створити національний реєстр таких психологів для забезпечення залучення як посередників під час процесуальних</p>
--	--	---

		інтерв'ю лише перевірених фахівців з належною акредитацією.
<b>Взаємна правова допомога</b>	26) Рекомендується виконання Україною рекомендацій Комітету Конвенції про кіберзлочинність (Т-СУ) стосовно взаємної правової допомоги.	
<b>Розслідування СЕНД в Інтернеті та ширшого кола випадків насильства щодо дітей</b>	27) рекомендується започаткувати в масштабах України систему обліку злочинів з метою збору даних та статистики стосовно справ, пов'язаних із СЕНД в Інтернеті, сприяння ефективному моніторингу ситуації та одержання фактичних даних, необхідних для реагування і виділення ресурсів з метою розкриття таких злочинів та запобігання їм.	Рекомендується: 35) започаткувати в масштабах України систему обліку злочинів з метою збору даних та статистики стосовно справ, пов'язаних із СЕНД в Інтернеті, сприяння ефективному моніторингу ситуації та одержання фактичних даних, необхідних для реагування і виділення ресурсів з метою розкриття таких злочинів та запобігання їм; 36) здійснити перегляд наявних в Україні показників статистики щодо злочинності та розробити й ухвалити набір уніфікованих показників щодо СЕНД/СЕНД в Інтернеті для застосування в різних галузях.
<b>Захист зберігання даних. Нормативне регулювання сектору телекомунікацій</b>	28) Україні рекомендується забезпечити дотримання визнаних міжнародних стандартів, зокрема статей 16,17, 18 та 19 Будапештської конвенції, а також статті 37 Лансаротської конвенції та внести зміни до Кримінального кодексу з метою приведення його положень у відповідність до вимог захисту та зберігання даних.	
<b>Послуги для постраждалих</b>	Рекомендується: 29) створити в Україні уніфікований обов'язковий механізм інформування про випадки експлуатації та насильства щодо дітей (включаючи СЕНД в Інтернеті), який охоплює організації за участю багатьох зацікавлених сторін, для забезпечення негайного	37) Рекомендується створити в Україні уніфікований обов'язковий механізм інформування про випадки експлуатації та насильства щодо дітей (включаючи СЕНД в Інтернеті), який охоплює організації за участю багатьох зацікавлених сторін, для забезпечення негайного захисту дітей. Він повинен включати керівні

	<p>захисту дітей. Він повинен включати керівні настанови щодо практичної реалізації та реальний механізм примусових заходів у разі неповідомлення.</p> <p>30) Зміцнення в Україні цих механізмів інформування та порталів, відповідно до міжнародних стандартів.</p> <p>31) розглянути можливість створення механізму компенсації всім жертвам СЕНД в Інтернеті.</p> <p>32) усім дітям, потерпілим від СЕНД в Інтернеті, повинен бути наданий доступ до загальноукраїнських служб підтримки потерпілих та свідків, на підтримку чого розробити національні стандарти та ухвалити оперативні інструкції для працівників служб підтримки.</p> <p>33) надати доступ до механізмів захисту всім дітям, які стали жертвами сексуального насильства та експлуатації.</p>	<p>настанови щодо практичної реалізації та реальний механізм примусових заходів у разі неповідомлення.</p> <p>Рекомендується:</p> <p>38) Надати повну підтримку ініціативі щодо веб-порталу з метою сприяння інформуванню про СЕНД в Інтернеті;</p> <p>39) Розглянути можливість запровадження механізму збору інформації методом краудсорсингу для участі в розслідуванні справ щодо СЕНД в Інтернеті, які перебувають на розгляді.</p> <p>40) Рекомендується розглянути можливість створення механізму компенсації всім жертвам СЕНД в Інтернеті.</p> <p>41) Рекомендується надати доступ усім дітям, потерпілим від СЕНД в Інтернеті, до загальноукраїнських служб підтримки потерпілих та свідків, на підтримку чого розробити національні стандарти та ухвалити оперативні інструкції для працівників служб підтримки.</p>
<p><b>Робота з правопорушниками</b></p>	<p>Рекомендується:</p> <p>34) Продовжити створення в Україні Реєстру сексуальних злочинців для обліку та ідентифікації осіб, що скоїли злочини, який дозволить:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Органам влади вести моніторинг їхніх дій та активності;</li> <li>- Заборонити їм працювати з дітьми та молоддю.</li> </ul> <p>35) розробити нормативні документи та оперативні інструкції для програм пробації до і після звільнення осіб, засуджених за сексуальне насильство по відношенню до дітей.</p> <p>36) внести зміни до Кримінального кодексу з метою обмеження доступу осіб, засуджених за сексуальні</p>	<p>42) Рекомендується надати повну підтримку подальшій розробці електронного Реєстру осіб, засуджених за сексуальні злочини проти дітей, включаючи розробку відповідних супровідних нормативних актів для сприяння його запровадженню.</p> <p>43) Рекомендується розробити нормативні документи та оперативні інструкції для програм пробації до і після звільнення осіб, засуджених за сексуальне насильство по відношенню до дітей.</p> <p>44) Рекомендується запровадити в Україні Реєстр осіб, засуджених за сексуальні злочини проти дітей, та забезпечити передбачення супровідними нормативними актами перевірки кандидатів на всі посади, які включають контакт із дітьми.</p>



	<p>злочини, до роботи, яка передбачає контакт з дітьми, та відповідного працевлаштування;                  37) негайно запровадити в Україні систему перевірки усіх осіб, які працюють або залучені до освіти або діяльності разом з дітьми та молоддю.                  38) розглянути можливість запровадження механізмів підтримки родин сексуальних злочинців.                  39) Рекомендується запровадити механізми підтримки дітей, які демонструють шкідливу сексуальну поведінку.</p>	<p>45) Рекомендується розглянути можливість запровадження механізмів підтримки родин сексуальних злочинців.                  46) Рекомендується створити систему підтримки дітей, які демонструють шкідливу сексуальну поведінку як для дітей, що перебувають у конфлікті з законом, так і для дітей, які демонструють шкідливу сексуальну поведінку, але не скоїли злочинів.</p>
<p><b>Припинення злочинів та зменшення шкоди</b></p>	<p>Рекомендується:                  40) Ввести поняття електронного доказу та створити порядок надання електронних доказів для забезпечення дотримання правоохоронними органами України міжнародних зобов'язань згідно з Будапештською конвенцією;                  41) Уточнити правила вилучення та зберігання електронних доказів, поводження з ними та їх представлення, включаючи розробку оперативних інструкцій для слідчих.                  42) здійснити огляд засобів, заходів з навчання та процедур щодо ідентифікації потерпілих з метою забезпечення дотримання правоохоронними органами України міжнародних вимог, що надасть їм можливість без проблем долучитись до національних і міжнародних заходів реагування в цій сфері.                  43) посилити регулювання діяльності провайдерів інтернет-послуг в Україні для забезпечення реального контролю за незаконними матеріалами та належних механізмів забезпечення оперативного видалення незаконних матеріалів.</p>	<p>47) Рекомендується здійснити огляд засобів, заходів з навчання та процедур щодо ідентифікації потерпілих з метою забезпечення дотримання правоохоронними органами України міжнародних вимог, що надасть їм можливість без проблем долучитись до національних і міжнародних заходів реагування в цій сфері.                  Рекомендується:                  48) Запровадити механізм інформування про МСНД/МСЕД;                  49) Надати повну підтримку ініціативі про розробку моделі нормативного регулювання видалення контенту, яка передбачає саморегулювання з боку провайдерів інтернет-послуг та хостинг-провайдерів та цільові заходи з боку правоохоронних органів у разі невиконання правил.                  50) Рекомендується надати доступ до гарантій та механізмів захисту усім дітям, потерпілим від сексуального насильства та експлуатації, включно з насильством і експлуатацією в Інтернеті.                  Рекомендується:</p>

	44) надати доступ до гарантій та механізмів захисту усім дітям, потерпілим від сексуального насильства та експлуатації, включно з насильством і експлуатацією в Інтернеті.	51) Розширити коло заходів з інформування громадськості з метою окремого включення до них питань СЕНД в Інтернеті; 52) Державна соціальна програма запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі повинна включати положення щодо злочинів, пов'язаних з СЕНД/СЕНД в Інтернеті, та передбачати адекватне фінансування реалізації цієї Програми.
<b>Попереджувальна та інформаційна робота</b>	Рекомендується: 45) розширити коло заходів з інформування громадськості з метою окремого включення до них питань СЕНД в Інтернеті; 46) Національний превентивний механізм та Омбудсман повинні мати достатні ресурси з протидії СЕНД в Інтернеті; 47) включити до шкільної програми освітні програми з питань СЕНД та захисту дітей в Інтернеті; 48) Державна соціальна програма запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі повинна включати положення щодо злочинів, пов'язаних з СЕНД/СЕНД в Інтернеті, та передбачати адекватне фінансування реалізації цієї Програми.	Рекомендується: 53) Розширити коло заходів з інформування громадськості з метою окремого включення до них питань СЕНД в Інтернеті; 54) Державна соціальна програма запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі повинна включати положення щодо злочинів, пов'язаних з СЕНД/СЕНД в Інтернеті, та передбачати адекватне фінансування реалізації цієї Програми.
<b>Координація, моніторинг та оцінювання</b>	Рекомендується: 49) органам влади України розглянути можливість створення національного центру з питань розслідування сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей в Інтернеті, який би став національним центром	55) Органам влади України рекомендується розглянути можливість створення національного центру з питань розслідування сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей в Інтернеті, який би став національним центром передового досвіду, об'єднавши компетентність, знання та повноваження.

	<p>передового досвіду, об'єднавши компетентність, знання та повноваження.</p> <p>50) запровадити регулярне оцінювання загроз, пов'язаних з СЕНД в Інтернеті.</p> <p>51) Рекомендується підвищити до національного рівня систему оцінювання та класифікації випадків надання дітям допомоги внаслідок СЕНД в Інтернеті, що означає змістовні та повні збір і систематизацію даних з метою забезпечення відображення в отриманих статистичних даних справжнього масштабу цього явища та обґрунтування рішень про виділення фінансування та ресурсів для ефективної роботи в цій сфері.</p> <p>52) посилити на національному рівні координацію, навчання та взаємну допомогу між органами влади.</p> <p>53) ухвалити стратегію протидії СЕНД та СЕНД в Інтернеті.</p>	<p>56) Рекомендується запровадити регулярне оцінювання загроз в контексті СЕНД в Інтернеті.</p> <p>Рекомендується підвищити до національного рівня систему оцінювання та класифікації випадків надання дітям допомоги внаслідок СЕНД в Інтернеті, що означає змістовні та повні збір і систематизацію даних з метою забезпечення відображення в отриманих статистичних даних справжнього масштабу цього явища та обґрунтування рішень про виділення фінансування та ресурсів для ефективної роботи в цій сфері.</p> <p>58) Рекомендується надалі посилювати координацію, навчання та взаємну допомогу між національними органами влади та організаціями, а також міжнародними донорами на національному рівні.</p>
--	--	--

## Додаток 3: Матриця показників моніторингу

Сфера	Рекомендація	Контрольний перелік питань / Стан виконання		
		Активність	Результати	Наступні кроки
<b>Міжнародно-правові документи</b>	1) рекомендовано здійснити в Україні перегляд законодавства, політики та практики з метою забезпечення їх повної відповідності Лансаротській та Будапештській конвенціям.	а) Яких зусиль докладено за час після Аналізу прогалин для здійснення такого перегляду?	б) Які результати одержано внаслідок цих зусиль?	1. Чи існують несприятливі чинники або перешкоди, які можуть затримати прогрес? 2. Як можна подолати ці несприятливі чинники або перешкоди та створити сприятливе середовище?
<b>Встановлення кримінальної відповідальності за СЕНД в Інтернеті</b>	Рекомендується: 2) внести зміни до Кримінального кодексу з метою включення до нього всіх складових елементів визначення сексуального насильства щодо дітей, викладеного в Лансаротській конвенції, а також забезпечення того, щоб використання ІКТ стало складовим елементом обставин, які обтяжують покарання за сексуальні злочини щодо дітей. 3) Україні рекомендовано виконати рекомендації Лансаротського комітету та забезпечити, щоб вік	а) Чи обговорювались будь-які з цих рекомендацій серед зацікавлених сторін? Які рекомендації обговорювались? б) Чи існує робоча група, завданням якої є розробка змін та доповнень до Кримінального кодексу? с) Якщо розробка триває, то на якому етапі вона перебуває наразі?	д) Чи були розроблені/ініційовані будь-які з рекомендованих змін та доповнень? Які? е) Чи були ухвалені Верховною Радою будь-які з рекомендованих змін та доповнень? Які?	3. Які висновки зроблено з процесу реалізації (або його відсутності)? 4. Що ще слід зробити для повного виконання рекомендації(й)? 5. В яких питаннях участь Ради Європи дозволить досягти

	<p>потерпілої дитини не брався до уваги, якщо експлуатація або насильство стається в колі довіри.</p> <p>4) внести зміни та доповнення до Кримінального кодексу з метою чіткого встановлення кримінальної відповідальності за всі складові елементи, перераховані в статті 20 Лансаротської конвенції, зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- зберігання матеріалів, пов'язаних з сексуальною експлуатацією або насильством щодо дітей, та просте володіння ними - відносно осіб, які тримають та збирають матеріали, які становлять сексуальну експлуатацію або насильство щодо дітей, для власного задоволення;</li><li>- пропонування або надання дитячої порнографії для задоволення потреб осіб, які роблять спроби передати їх іншим особам, але не скоюють уповні акт</li></ul>			подальшого прогресу?
--	--	--	--	----------------------

	<p>розповсюдження матеріалів;</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- свідоме одержання дитячої порнографії за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.</li></ul> <p>5) внести зміни та доповнення до Кримінального кодексу з метою визначення спонукання дітей в Інтернеті до сексуальних дій (грумінг) та встановлення кримінальної відповідальності за це, згідно зі статтею 23 Лансаротської конвенції.</p> <p>6) розглянути можливість забезпечення встановлення кримінальної відповідальності за імперсонацію за допомогою ІКТ з метою взаємодії з дитиною.</p> <p>7) розглянути можливість внесення доповнень до Кримінального кодексу з метою визначення використання технологій для розповсюдження МСНД в цілях помсти або одержання контролю через примус як</p>			
--	--	--	--	--

	<p>чинників, що обтяжують покарання;</p> <p>8) зробити санкції за розповсюдження МСНД в цілях помсти або одержання контролю через примус диференційованими відповідно до різних елементів, включаючи вік задіяних сторін.</p> <p>9) запровадити в Україні законодавство, на підставі якого юридичні особи можна притягати до відповідальності за акти сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей відповідно до рекомендацій Лансаротського комітету та вимог Лансаротської конвенції, особливо, її статті 26.</p>			
--	--	--	--	--

<b>Кримінальний процесуальний кодекс</b>	<p>Рекомендується:</p> <p>10) регулювання у сферах керованої аналітикою правоохоронної та проактивної поліцейської діяльності стосовно СЕНД в Інтернеті повинно бути уточнено та посилено, або ж запроваджено, якщо його не існувало, і це питання підлягає терміновому вирішенню.</p>	<p>a) Чи обговорювалася Рекомендація № 10?</p> <p>b) Чи було здійснено спробу провести внутрішній аналіз з метою визначення пріоритетності вирішення проблем?</p>	<p>c) Які зміни внесено до нормативних актів з метою реалізації Рекомендації № 10?</p> <p>d) Чи були внесені зміни до завдань підрозділів Національної поліції із запобігання злочинності неповнолітніх та кіберзлочинності, які б включали проактивну поліцейську діяльність онлайн стосовно СЕНД в Інтернеті?</p>	
	<p>11) забезпечити належну підготовку фахівців у цій сфері з метою дотримання законодавства та всіх нормативно-правових актів в ході збирання та розповсюдження подібних матеріалів.</p>	<p>a) Якщо вживалися заходи з метою виконання Рекомендації № 10, то яких зусиль докладено для реалізації Рекомендації № 11?</p>	<p>b) Чи було забезпечено спеціальну підготовку? Яку підготовку?</p> <p>c) Чи було внесено зміни до навчального плану поліції на наступний квартал/рік з метою включення такої підготовки?</p>	
	<p>12) посилити або, за відсутності, запровадити чітке регулювання, контроль та облік негласних дій співробітників, що ведуть розслідування у сфері СЕНД в Інтернеті, і це питання підлягає терміновому вирішенню;</p>	<p>a) Чи обговорювалася Рекомендація № 12?</p> <p>b) Чи було здійснено спробу провести внутрішній аналіз з метою визначення пріоритетності вирішення проблем?</p>	<p>c) Які зміни внесено до нормативних актів з метою реалізації Рекомендації № 12?</p>	



	13) забезпечити належну підготовку фахівців у цій сфері з метою дотримання законодавства та всіх нормативно-правових актів в ході збирання та розповсюдження подібних матеріалів.	а) Якщо вживалися заходи з метою виконання Рекомендації № 12, то яких зусиль докладено для реалізації Рекомендації № 13?	б) Чи було забезпечено спеціальну підготовку? Яку підготовку? с) Чи було внесено зміни до навчального плану поліції на наступний квартал/рік з метою включення такої підготовки?	
<b>Принципи та процедури дружнього до дітей правосуддя</b>	Рекомендується: 14) розглянути можливість забезпечення належних, стандартизованих засобів відео- та аудіозапису та їх запровадження з метою надання потерпілим дітям та дітям-свідкам можливості належно повідомити про обставини їхніх важких випробувань один (і лише один) раз, за умови участі в таких допитах спеціалізованого персоналу; такі докази можуть застосовуватися на всіх етапах слідства, не потребуючи повторення допиту, а отже, нового травмування дітей.	а) Чи обговорювалася Рекомендація № 14? б) Чи докладено зусиль з метою її включення до процесу формування бюджету на наступний бюджетний період?	с) Чи було взято зобов'язання забезпечити та запровадити такі засоби?	

	<p>15) Україна має забезпечити чітке розмежування загальних норм поведінки з дорослими та дітьми - свідками та потерпілими, гарантуючи адекватне та дружнє до дітей правосуддя відповідно до вимог Лансаротської конвенції.</p>	<p>a) Чи обговорювалася Рекомендація № 15 із зацікавленими сторонами? Які рекомендації обговорювались?                  b) Чи перебуває Рекомендація № 15 на порядку денному міжвідомчої робочої групи, яка працює над проектом Закону "Про дружнє до дитини правосуддя"?                  c) Чи існує робоча група, завданням якої є розробка відповідних змін і доповнень до Кримінального процесуального кодексу?                  d) Якщо розробка триває, то на якому етапі вона перебуває наразі?</p>	<p>e) Чи були розроблені/ініційовані будь-які з рекомендованих змін та доповнень? Які?                  f) Чи були ухвалені Верховною Радою будь-які з рекомендованих змін та доповнень? Які?</p>	
	<p>16) Україна має забезпечити оперативне проведення слідчих дій з дітьми-потерпілими, свідками та підозрюваними у скоєнні СЕНД в Інтернеті в межах нормативно визначеного часу з моменту повідомлення про злочин.</p>	<p>a) Яких зусиль докладено для реалізації Рекомендації 16?</p>	<p>b) Які результати одержано внаслідок цих зусиль?</p>	

	<p>17) запровадити на всій території України спеціалізовані підрозділи з питань розслідування сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей (включаючи злочини в Інтернеті) з метою сприяння дружньому до дитини правосуддю та забезпечення його по відношенню до дітей в Україні відповідно до вимог Лансаротської конвенції.</p> <p>18) такі спеціалізовані слідчі підрозділи повинні мати власні повністю задокументовані протоколи, процеси та процедури з метою забезпечення стандартних та відповідних законодавству підходів до розслідування злочинів стосовно сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей.</p>	<p>a) Чи обговорювали Рекомендацію № 17 зацікавлені сторони?</p> <p>b) Чи було докладено зусиль для оцінювання необхідних ресурсів (наприклад, додаткового фінансування, перерозподілу наявних ресурсів, у тому числі, стосовно укомплектування новими кадрами та/або фахівцями, направленими з інших структурних підрозділів, та їх підготовки)?</p>	<p>c) Чи було взято зобов'язання щодо створення таких спеціалізованих слідчих підрозділів?</p> <p>d) Якщо було взято зобов'язання щодо створення таких спеціалізованих слідчих підрозділів, чи було ухвалено рішення про здійснення огляду відповідних протоколів, процесів та процедур?</p>	
--	---	---	--	--

	<p>19) повинна бути забезпечена належна підготовка слідчих та персоналу, які працюють у сферах охорони та захисту дитинства, злочинів та протиправної поведінки в сфері СЕНД в Інтернеті, а також підготовка щодо методів ведення процесуальних інтерв'ю на різному рівні. Це уможливить належне ведення процесуальних інтерв'ю дітей з метою одержання якомога кращих доказів та розповідей про перебіг подій, яка можна використовувати в ході розслідування.</p>	<p>а) Чи було проаналізовано навчальні потреби в цій сфері? Якщо так, то які пріоритетні потреби визначено?</p>	<p>б) Чи було забезпечено спеціальну підготовку? Яку підготовку?  с) Чи було внесено зміни до відповідних навчальних планів на наступний квартал/рік з метою включення такої підготовки?</p>	
	<p>20) посилити і розширити застосування по всій Україні спеціалізованих та підготовлених підрозділів прокуратури з питань кримінального переслідування сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей (включаючи злочини в Інтернеті) у складі належним чином підготовлених та поінформованих спеціалізованих прокурорів, а</p>	<p>а) Чи обговорювалася Рекомендація № 20 в Офісі Генерального прокурора?  б) Чи було докладено зусиль для оцінювання необхідних ресурсів (наприклад, додаткового фінансування, перерозподілу наявних ресурсів, у тому числі, стосовно кадрового укомплектування та підготовки)?</p>	<p>с) Чи було взято зобов'язання про посилення та розширення застосування таких спеціалізованих та належно підготовлених підрозділів прокуратури?</p>	

	також суддів, з метою успішного кримінального переслідування злочинців у цій сфері з одночасним дотриманням дружніх до дітей стандартів та захистом дітей, потерпілих від кримінальних дій.			
	21) покращити наявні в Україні механізми забезпечення прав дитини під час розслідувань та допитів, відповідно до Лансаротської конвенції, та, як мінімум, використовувати наявні "зелені кімнати" як важливий елемент процесу забезпечення дружнього до дитини правосуддя та забезпечити їх наявність під час всіх процесуальних інтерв'ю та допитів дітей, яких стосується сексуальна експлуатація та насильство в Інтернеті. Повинні існувати задокументовані процесуальні принципи використання таких кімнат.	а) Чи обговорювали Рекомендацію № 21 зацікавлені сторони? б) Чи перебуває Рекомендація № 21 на порядку денному міжвідомчої робочої групи, яка працює над проектом Закону "Про дружнє до дитини правосуддя"? с) Чи було докладено зусиль для аналізу наявних механізмів та визначення пріоритетів у вирішенні проблем?	d) Яких результатів досягнуто в контексті реалізації Рекомендації № 21?	

	<p>22) має бути розглянута можливість створення дружніх до дітей кімнат процесуального інтерв'ювання, розташованих поза межами приміщень поліції та правоохоронних органів, з метою послаблення стигматизації, пов'язаної зі стражданням від сексуальної експлуатації або насильства щодо дітей в Інтернеті, та заохочення згоди дітей-потерпілих та дітей-свідків щодо повноцінної розповіді про свій досвід без примусу.</p>	<p>а) Чи обговорювалася Рекомендація № 22?          б) Чи докладено зусиль з метою її включення до процесу формування бюджету на наступний бюджетний період?</p>	<p>с) Чи було взято зобов'язання забезпечити та запровадити дружні до дітей кімнати процесуального інтерв'ювання?</p>	
	<p>23) розглянути можливість створення в Україні низки стратегічно розташованих міждисциплінарних хабів "Барнахус" для використання в межах міждисциплінарного та міжвідомчого підходу для роботи з дітьми, що стали об'єктами сексуальної експлуатації та насильства (включаючи випадки в Інтернеті), забезпечення оцінювання стану та контрольованого</p>	<p>а) Чи обговорювалася Рекомендація № 23?          б) Чи було докладено зусиль для забезпечення фінансування цієї пілотної ініціативи?</p>	<p>с) Чи було взято зобов'язання про реалізацію цієї пілотної ініціативи?</p>	

	інтерв'ювання потерпілих та свідків, подальшого медичного огляду та надання відповідними фахівцями належних терапевтичних послуг.			
	24) розглянути питання запровадження в Україні психологічної експертизи в усіх справах щодо СЕНД в Інтернеті, де діти є потерпілими, свідками та підозрюваними. Психологи повинні працювати в тісній взаємодії зі слідчими з метою врахування та захисту інтересів та добробуту дитини.	а) Чи обговорювалася Рекомендація № 14? б) Чи було запропоновано окремий механізм її реалізації?	с) Яких результатів досягнуто в контексті практичної реалізації Рекомендації № 24?	
	25) забезпечити належну спеціалізовану підготовку психологів, що працюють у сфері СЕНД в Інтернеті, яка має включати як нормативне регулювання їхньої діяльності, так і створення національного реєстру психологів з відповідною підготовкою та кваліфікацією.	а) Чи обговорювалася Рекомендація № 25 серед зацікавлених сторін? б) Чи було докладено зусиль для запровадження нормативного регулювання та створення реєстру таких психологів?	с) Чи було забезпечено спеціальну підготовку? Яку підготовку? д) Яких результатів досягнуто в контексті запровадження нормативного регулювання та створення реєстру таких психологів?	
<b>Взаємна правова допомога</b>	26) Рекомендується виконання Україною рекомендацій Комітету Конвенції про	а) Яких зусиль докладено для реалізації цих Рекомендацій?	б) Які результати одержано внаслідок цих зусиль?	

	кіберзлочинність (Т-СУ) стосовно взаємної правової допомоги.			
<b>Розслідування СЕНД в Інтернеті та ширшого кола випадків насильства щодо дітей</b>	27) рекомендується започаткувати в масштабах України систему обліку злочинів з метою збору даних та статистики стосовно справ, пов'язаних із СЕНД в Інтернеті, сприяння ефективному моніторингу ситуації та одержання фактичних даних, необхідних для реагування і виділення ресурсів з метою розкриття таких злочинів та запобігання їм.	а) Чи обговорювалася Рекомендація № 27 серед зацікавлених сторін? Серед яких зацікавлених сторін? б) Чи було докладено зусиль для перегляду наявних/ розробки нових статистичних показників з метою покращення збору та аналізу даних про СЕНД в Інтернеті?	с) Чи переглядалися показники обліку злочинів/ повідомлень про них або чи розроблялися нові показники з метою покращення збору та аналізу даних про СЕНД в Інтернеті? д) Чи існує механізм уникнення розбіжностей в даних між відомствами?	
<b>Захист і зберігання даних. Нормативне регулювання сектору телекомунікацій</b>	28) Україні рекомендується забезпечити дотримання визнаних міжнародних стандартів, зокрема статей 16,17, 18 та 19 Будапештської конвенції, а також статті 37 Лансаротської конвенції та внести зміни до Кримінального кодексу з метою приведення його положень у відповідність до вимог захисту та зберігання даних.	а) Чи обговорювалася Рекомендація № 28 із зацікавленими сторонами? б) Чи існує робоча група, завданням якої є розробка змін та доповнень до Кримінального кодексу? с) Якщо розробка триває, то на якому етапі вона перебуває наразі?	д) Чи були розроблені/ініційовані рекомендовані зміни та доповнення? е) Чи були ухвалені Верховною Радою рекомендовані зміни та доповнення?	



<b>Послуги для постраждалих</b>	Рекомендується: 29) створити в Україні уніфікований обов'язковий механізм інформування про випадки експлуатації та насильства щодо дітей (включаючи СЕНД в Інтернеті), який охоплює організації за участю багатьох зацікавлених сторін, для забезпечення негайного захисту дітей. Він повинен включати керівні настанови щодо практичної реалізації та реальний механізм примусових заходів у разі неінформування.	а) Чи обговорювалася Рекомендація № 29 серед зацікавлених сторін? Які зацікавлені сторони брали в цьому участь?	б) Чи було взято зобов'язання створити уніфікований обов'язковий механізм повідомлень? с) Чи були ухвалені нормативні акти на підтримку його створення?	
	30) Зміцнення в Україні цих механізмів інформування та порталів, відповідно до міжнародних стандартів.	а) Чи було докладено зусиль для посилення наявних механізмів інформування?	б) Яких результатів досягнуто внаслідок цих зусиль?	
	31) розглянути можливість створення механізму компенсації всім жертвам СЕНД в Інтернеті.	а) Чи обговорювалася Рекомендація № 31 серед зацікавлених сторін?	б) Чи було взято зобов'язання про створення такого механізму компенсацій?	
	32) усім дітям, потерпілим від СЕНД в Інтернеті, повинен бути наданий доступ до загальноукраїнських служб підтримки потерпілих та свідків, на підтримку чого	а) Чи обговорювалася Рекомендація № 32 серед відповідних зацікавлених сторін? б) Чи були ініційовані заходи з розробки	с) Чи було внесено зміни до нормативних актів для поширення загальнонаціональних послуг з підтримки потерпілих і свідків на всіх дітей,	

	розробити національні стандарти та ухвалити оперативні інструкції для працівників служб підтримки.	національних стандартів та оперативних інструкцій для працівників служб підтримки?	потерпілих від СЕНД в Інтернеті? d) Чи були розроблені загальнонаціональні стандарти та оперативні інструкції для працівників служб підтримки, а якщо так, то коли очікується їх ухвалення?	
	33) надати доступ до механізмів захисту всім дітям, які стали жертвами сексуального насильства та експлуатації.	a) Чи обговорювалася Рекомендація № 32 серед відповідних зацікавлених сторін?	b) Чи внесено зміни до нормативних актів, якими регулюються механізми захисту, з метою доступу до них усіх дітей, які стали жертвами СЕНД?	
<b>Робота з правопорушниками</b>	Рекомендується: 34) Продовжити створення в Україні Реєстру сексуальних злочинців для обліку та ідентифікації осіб, що скоїли злочини, який дозволить: - Органам влади вести моніторинг їхніх дій та активності; - Заборонити їм працювати з дітьми та молоддю.	a) Чи обговорювалася Рекомендація № 34? b) Чи було проаналізовано потреби в законодавчих та/або нормативних змінах для створення такого реєстру сексуальних злочинців? c) Чи було проведено оцінювання технічних/інфраструктурних потреб для створення такого реєстру?	d) Чи було взято зобов'язання про створення такого реєстру сексуальних злочинців? e) Чи були розроблені/ухвалені зміни та доповнення до наявного законодавства та/або нові нормативно-правові акти з метою створення законодавчої/нормативної бази для реєстру? f) Чи було розроблено/ухвалено технічне завдання для	

			системи електронної підтримки реєстру?	
	35) розробити нормативні документи та оперативні інструкції для програм пробації до і після звільнення осіб, засуджених за сексуальне насильство по відношенню до дітей.	а) Чи були проаналізовані наявні нормативно-правові акти та оперативні інструкції стосовно програм пробації до та після звільнення для визначення пріоритетних потреб? б) Чи було докладено зусиль для розробки окремих нормативно-правових актів та оперативних інструкцій для програм пробації до та після звільнення осіб, засуджених за сексуальне насильство щодо дітей?	с) Чи були розроблені окремі нормативно-правові документи та оперативні інструкції для програм пробації до і після звільнення осіб, засуджених за сексуальне насильство по відношенню до дітей? д) Чи було створено окремі пілотні програми для цієї категорії порушників?	
	36) внести зміни до Кримінального кодексу з метою обмеження доступу осіб, засуджених за сексуальні злочини, до роботи, яка передбачає контакт з дітьми, та відповідного працевлаштування;	а) Чи обговорювалася Рекомендація № 36 із зацікавленими сторонами? б) Чи існує робоча група, завданням якої є розробка змін та доповнень до Кримінального кодексу? е) Якщо розробка триває, то на якому етапі вона перебуває наразі?	с) Чи були розроблені/ініційовані рекомендовані зміни та доповнення? д) Чи були ухвалені Верховною Радою рекомендовані зміни та доповнення?	

	37) негайно запровадити в Україні систему перевірки усіх осіб, які працюють або залучені до освіти або діяльності разом з дітьми та молоддю.	а) Чи обговорювалася Рекомендація № 37?	b) Чи було взято зобов'язання щодо запровадження такої системи перевірки? c) Чи було запроваджено систему перевірки?	
	38) розглянути можливість запровадження механізмів підтримки родин сексуальних злочинців.	а) Чи обговорювалася Рекомендація № 38? b) Чи були проаналізовані наявний потенціал та потреби, пов'язані зі створенням таких механізмів підтримки?	c) Чи було взято зобов'язання щодо запровадження механізмів підтримки родин таких злочинців? d) Чи було започатковано якісь пілотні ініціативи?	
	39) Рекомендується запровадити механізми підтримки дітей, які демонструють шкідливу сексуальну поведінку.	а) Чи обговорювалася Рекомендація № 38? b) Чи були проаналізовані наявний потенціал та потреби, пов'язані зі створенням таких механізмів підтримки?	c) Чи було взято зобов'язання щодо запровадження механізмів підтримки дітей, які демонструють шкідливу сексуальну поведінку? d) Чи було започатковано якісь пілотні ініціативи?	

<b>Припинення злочинів та зменшення шкоди</b>	<p>Рекомендується: 40) Ввести поняття електронного доказу та створити порядок надання електронних доказів для забезпечення дотримання правоохоронними органами України міжнародних зобов'язань згідно з Будапештською конвенцією;</p>	<p>a) Чи обговорювалася Рекомендація № 40 із зацікавленими сторонами? b) Чи існує робоча група, завданням якої є підготовка змін і доповнень до Кримінального процесуального кодексу з метою введення поняття електронного доказу? c) Якщо розробка триває, то на якому етапі вона перебуває наразі?</p>	<p>d) Чи були розроблені/ініційовані рекомендовані зміни та доповнення? e) Чи були ухвалені Верховною Радою рекомендовані зміни та доповнення?</p>	
	<p>41) Уточнити правила вилучення та зберігання електронних доказів, поводження з ними та їх представлення, включаючи розробку оперативних інструкцій для слідчих.</p>	<p>a) Чи були проаналізовані поточні правила вилучення та зберігання доказів, поводження з ними та їх представлення для визначення прогалін, які стосуються електронних доказів? b) Чи було ініційовано розробку правил і процедур вилучення та зберігання доказів, поводження з ними та їх представлення? Якщо так, чи включає ця робота розробку оперативних інструкцій для слідчих?</p>	<p>c) Чи розроблені/ухвалені правила та процедури вилучення та зберігання доказів, поводження з ними та їх представлення? Якщо так, чи включають вони оперативні інструкції для слідчих?</p>	

	42) здійснити огляд засобів, заходів з навчання та процедур щодо ідентифікації потерпілих з метою забезпечення дотримання правоохоронними органами України міжнародних вимог, що надасть їм можливість без проблем долучитись до національних і міжнародних заходів реагування в цій сфері.	а) Яких зусиль докладено за час після Аналізу прогалин для здійснення такого перегляду?	b) Які результати одержано внаслідок цих зусиль?	
	43) посилити регулювання діяльності провайдерів інтернет-послуг в Україні для забезпечення реального контролю за незаконними матеріалами та належних механізмів забезпечення оперативного видалення незаконних матеріалів.	а) Чи було проаналізовано нормативно-правові акти, що регулюють діяльність провайдерів інтернет-послуг, для визначення пріоритетних проблем? b) Чи було ініційовано процес розробки документів для вирішення цих пріоритетних проблем?	c) Чи були внесені зміни до нормативно-правових актів з метою посилення регулювання діяльності провайдерів інтернет-послуг в Україні для забезпечення реального контролю за наявністю належних механізмів забезпечення оперативного видалення незаконних матеріалів?	
	44) надати доступ до гарантій та механізмів захисту усім дітям, потерпілим від сексуального насильства та експлуатації, включно з насильством і експлуатацією в Інтернеті.	а) Чи були спроби перегляду наявних нормативно-правових актів для визначення пріоритетів стосовно конкретних гарантій та інструментів захисту дітей, що стали	c) Чи були впроваджені такі гарантії та інструменти?	

		жертвами СЕНД, включаючи СЕНД в Інтернеті? b) Чи було розпочато розробку нормативно-правових актів з метою забезпечення таких гарантій та інструментів?		
<b>Попереджувальна інформаційна робота</b>	Рекомендується: 45) розширити коло заходів з інформування громадськості з метою окремого включення до них питань СЕНД в Інтернеті.	a) Чи було докладено зусиль для реалізації Рекомендації 45?	b) Яких результатів досягнуто внаслідок цих зусиль?	
	46) Національний превентивний механізм та Омбудсман повинні мати достатні ресурси з протидії СЕНД в Інтернеті.	c) Чи було докладено зусиль для реалізації Рекомендації 45?	d) Яких результатів досягнуто внаслідок цих зусиль?	
	47) включення до шкільної програми освітніх програм з питань СЕНД в Інтернеті та захисту дітей в Інтернеті;	e) Чи обговорювалася Рекомендація № 47? f) Чи були ініційовані освітні програми?	g) Чи було розроблено відповідний контент і чи було його включено до шкільної програми?	
	48) Державна соціальна програма запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі повинна включати положення щодо злочинів, пов'язаних з СЕНД/СЕНД в Інтернеті, та передбачати адекватне	a) Чи було здійснено перегляд Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі? b) Чи було докладено зусиль для забезпечення	c) Чи було внесено зміни та доповнення до Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі з метою включення цих положень?	

	фінансування реалізації цієї Програми.	достатніх фінансових ресурсів на наступний бюджетний період?		
<b>Координація, моніторинг та оцінювання</b>	Рекомендується: 49) органам влади України розглянути можливість створення національного центру з питань розслідування сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей в Інтернеті, який би став національним центром передового досвіду, об'єднавши компетентність, знання та повноваження.	а) Чи обговорювалася Рекомендація № 49? б) Чи докладено зусиль з метою її включення до процесу формування бюджету на наступний бюджетний період?	с) Чи було взято зобов'язання про створення національного центру з розслідувань сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей в Інтернеті?	
	50) запровадити регулярне оцінювання загроз, пов'язаних з СЕНД в Інтернеті.	а) Чи обговорювалася Рекомендація № 50?	б) Чи було ухвалено рішення про проведення регулярного оцінювання загроз, пов'язаних з СЕНД в Інтернеті? с) Чи розробляється/розроблена/ухвалена методологія такого оцінювання загроз?	



	51) підвищити до національного рівня систему оцінювання та класифікації випадків надання дітям допомоги внаслідок СЕНД в Інтернеті, що означає змістовні та повні збір і систематизацію даних з метою забезпечення відображення в отриманих статистичних даних справжнього масштабу цього явища та обґрунтування рішень про виділення фінансування та ресурсів для ефективної роботи в цій сфері.	а) Чи було докладено зусиль з підвищення до національного рівня системи оцінювання та класифікації надання дітям допомоги внаслідок СЕНД в Інтернеті?	б) Яких результатів досягнуто внаслідок цих зусиль?	
	52) посилити на національному рівні координацію, навчання та взаємну допомогу між органами влади.	а) Чи було докладено зусиль для покращення міжвідомчої координації, підготовки та взаємної допомоги?	б) Яких результатів досягнуто внаслідок цих зусиль?	
	53) ухвалити стратегію протидії СЕНД та СЕНД в Інтернеті.	а) Чи було ініційовано розробку такої стратегії?	б) Чи було ухвалено цю стратегію?	

